Bellon. jun. *consil.* 93. *n.* 9. & 10. Vermigliol. *cons.* 27. *n.* 19. Rub. *de testam. ad pias causas cap.* 98. *num.* 353. & *seqq.* atque pluries advertitur præsertim *disc.* 22. *de judic. num.* 16. Et specialiter de casu naufragii, vel deprædationis, quamvis in confuso non distinguendo casu, juxta solitum stylum collectorum, Mascard. *de probat. concl.* 273.

6 Ubi etenim versaremur in priori casu assecurationis rectè dici potest, quod sibi imputet assecuratus, cur non benè sibi præcaverit super justificationibus oneratonis mercium assecuratarum, ut adveniente casu naufragii, vel periculi ejus actiones prosequi valeat contra assecuratores, dum est casus jam prævisus, & formidatus ab initio, ac etiam imputari potest, cur in primo loco post passum naufragium, vel alium casum, suas non fecerit probationes, juxta formam præscriptam à consulatu, sive in ordinationibus ibi registratis, sed hæc omnia cessent in isto alio casu injustæ deprædationis; quoniam dici non potest casus prævisus, & cogitatus, ob quem sibi præcavere debuerit, neque habet illam suspicionem fraudis, & affectionis, quam habet dictus casus assecurationis, minusque deprædatio objici potest, cur illico suas non fecerit justificationes, dum idem deprædator Ducem navis ejusque nautas, & ministros vinctos ad formam servorum per tempus adeò notabile detinuit; Ideòque ad has distinctiones, & differentias omninò reflectendum venit, cùm alias manifestum sit æquivocum, hujusmodi terminos, vel casus confundere.

7 Atque hinc resultat non solùm æquivocum, sed evidenter fabulosum esse applicare textum *in l. neminem, C. de susceptor. præpos. lib.* 10. quoniam ut patet ex tenore textus ex iis, quæ Bartolus, & alii ibidem observant, id procedit in iis, qui juxta illorum temporum mores suscipiebant, tanquam per speciem muneris publici vehere merces, & pecunias de loco ad locum cum obligatione reddendi rationes, in quarum dispunctionibus pro eorum exoneratione sinistros casus allegare solebant dispersionis, vel furti, aut alterius deprædationis; cùm tunc in eisdem susceptoribus intrare posset eadem ratio fraudis, & affectationis, quæ suprà consideratur in illis, qui sunt solicit i de assecuratione, ut suprà; An propterea, in textu litteraliter assignatur ratio celeris notitiæ, & justificationis, ut inquiri possint fures, vel deprædatores; Et per consequens manifestæ fabulæ speciem habet considerare istum textum adductum per Mascard. *dicta conclus.* 273. *n.* 11. & *seqq.* ad favorem ipsius juris, & deprædatoris, adeòut istud motivum omni penitùs discursu indignum censendum veniat,

8 Præterea circa istam primam inspectionem probationis, quatenus pro suppletione exceptionum, quæ dantur adversus testes, exhibeatur juramentum, ponderandum est, quod æquivocum quoque videtur procedere, cum puris, & simplicibus terminis juramenti in litem, quod solùm, & de per se deducatur pro fundamento intentionis; Unde intrent ea, quæ in hac materia juramenti in litem habentur deducta *disc.* 25. *de Judic.* ac etiam *disc.* 8. *de Tutor.* aliisque administrator. & alibi, quoniam potius dicendum est, ut sit species juramenti suppletivi, de quo eodem *disc.* 25. *de Judic.* cum aliis, de quibus suprà pro removendi scilicet exceptionibus, quæ in dicto, vel in persona dantur ad testes illos criticando perindè, ac si ageretur de probatione contractus, vel alterius actus voluntarii initi in statu, & tempore pacifico, adeòut actori imputari valeat cur meliores probationes sibi non paraverint, sibique melius non caverit; Ac propterea, circa istam primam inspectionem cum hujusmodi consideradionibus, & distinctionibus benè concludere videtur probationes magis distinctæ, ac diligenter expresæ per Advocatos pro parte dicti Caroli scribentes.

Quo verò ad secundam inspectionem, an scilicet, obstet transactio inita inter Martinum deprædatorem, & Petrum deprædatæ navis capitaneum, seu præpositum, omninò plana videtur pars negativa ex pluribus fundamentis, quorum singula sufficerent, multò magis simul juncta.

9 Primò nempè quoniam, ubi etiam Petrus, cum quo inita est concordia, esset principalis, ac dominus, qui de mercibus deprædatis, liberam haberet disponendi facultatem, adhuc tamen concordia invalida, nulliusque efficaciæ censenda esset, utpotè facta cum illo, qui injustæ, & tyranicè vinctus detinebatur, juxta celebrem nimiumque vulgarem textum *in l. qui in carcere, ff. de eo, qui metus causa*, cum concordan. plenè deductis per Rot. apud Merlin. *decis.* 306. *repetit. decis.* 26. *part.* 6. *recent.* atque pluries advertitur præsertim *sub tit. de alienat. & contract. disc.* 41. cum aliis collectis per modernum Valeron. *de transact. tit.* 6. *quæst.* 3. *num.* 11. *& per tot.*

Secundò fortiùs, quia dictus Petrus, non erat Dominus, ideòque absque speciali mandato super rebus alienis transigere non poterat ex notoriis, non obstante, quod esset navis Præpositus, quoniam id rectè consideratione dignum esset, quando ageretur de illis concordiis, aliisque conventionibus, quæ initæ essent circa opus, vel ministerium, cui præpositus esset, quia nempè quemadmodum præpositus fuit emptioni, & venditioni mercium, aliisque actibus mercimonii, & navigii, regimen concernentibus, ita potuerit super casibus dubiis desuper contingentibus transigere, nullatenus verò in casu, de quo agitur, utpotè extra officium. 10

Et tertiò ratione enormissimæ læsionis, quam hodie magis receptum est, etiam in isto contractu transactionis locum habere, ex relatis *sub tit. de empt. & vendit. disc.* 27. *& sub tit. de alienat. & contract. disc.* 50. *n.* 13. 11

Super tertia inspectione nulla cadere videtur ratio dubitandi, quoniam ubi etiam deprædator ob stigmata hostilia aliqua excusatione dignus esset, (quod neque subsistit, ut in inspectione sequenti) adhuc tamen detecta veritate, id non excusat à restitutione bonorum, quæ deprædationi verè non subjacebant, sed solùm excusat à pœna ex iis, quæ aliis relatis habentur apud Caball. *consil.* 136. Vermigliol. *dicto consil.* 271. *& consil.* 275. atque advertitur pluries præsertim *suprà hoc eod. titul. disc.* 129. *de regal. & disc.* 5. *de usur. & sæpius.* 12

Major itaque fortèque unica dubitandi ratio ad quartam, & ultimam inspectionem restringi videtur, an scilicet, deprædator teneatur etiam ad damna, & interesse, idque pendet à puncto, an intret, necne justa excusatio à dolo, & delicto; Ubi etiam excusatio non intraret, planum est venire quoque damna, & interesse contra prædonem, vel furem aliosque similes delinquentes, secus autem à converso ex relatis per Farinacc. *de furt. quæst.* 167. *num.* 18. Vermigliol. *consil.* 275. *in princip.* & passim cum sint principia notoria, & in foro quotidiana occasione spolii, vel attentatorum, & similium. 13

Quando itaque Martinus, qui piraticam artem exercebat, contentus fuisset sola deprædatione Arcarum, & Sarcinarum habentium stigmata turcica, tunc probabilius dicendum esset, excusatione dignum reputari debere, quoniam cum regulariter stigmata probent dominium, & pertinentiam *l. stigmata, C. de fab. lib.* 11. ubi Luc. de Penn. Bart. & alii de quibus Maran. *cons.* 129. *n.* 3. Grat. *discept.* 300. *n.* 5. *& seqq.* Penia *dec.* 6. *nu.* 17. *juxta Venetam impressionem*; Ita justè credere potuit esse mercedes, & bona hostium, nil obstante, quod navis esset amicorum, quoniam non implicat, ut in una eademque navi amica, vel neutrali, adsint mercedes, & bona amicorum, & inimicorum; Ideòque tam lex, quàm usus belli concedunt deprædari bona inimicorum, & reliqui bona amicorum, juxta casum relatum *disc.* 6. *ex n.* 3. *de empt. & vendit.* ac etiam comprobatur ex deductis per Dian. *p.* 11. *tract.* 3. *resol.* 1. *in fin. vers. confirmatur hæc veritas, &c.* 14 15

Et quamvis ex parte Longlandi ingeniosè, ac laboratè probatum sit per Scribentes, quod stigmata sint æquivoca, quandoque adhiberi, vel reliqui solita pro evitandis hostium molestis, vel aliquibus gravaminibus, quodque propterea Martinus depredator teneresur inquirere veritatem ex apocis oneratoriis vulgò *di carico*, ejusque justificationibus; Attamè, quando aliud non concurreret, nimium dubitarem, quoniam Nauta exercens artem piraticam, non tenetur esse peritus Jurisconsultus, atque cum juris subtilitatibus, se Judicem constituere, ac hujusmodi exactas diligentias adhibere, sed potius sibi imputet Rector navis, qui signa inimicorum adhibuit, ut in specie amici adhibentis vexillum Regis inimici, quamvis ex justo motivo, id quandoque fieri soleat, ad effectum excusationis à dolo, & consequenter à damnis, & interesse advertitur Stracca *de naut. p.* 3. *num.* 23. *fol.* 133. 16 17

Verùm ex aliis facti circumstantiis, nempè deprædationis totius navis unà cum ejus instrumentis aliisque bonis, & mercibus, dicta stigmata non habentibus ejusque retentionis continuatæ per notabile spatium quatuor mensium cum intentione continuandi in futurum, nisi auctoritativus mediator se interposuisset, necnon appositionis sub vinculis Præpositi navis, & nautarum, more hostium, contrarium dicendum videtur, quod scilicet ita convincatur de dolo, & delicto inexcusabili, dum more hostis, deprædatus est navem amicam, ejusque personas, & bona, in quibus stigmatum excusatio non intrabat, & per consequens ex regula *semel malus, sive ab uno crimine, &c.* convicitur dolosus, & culposus deprædator amicorum, quodque merces, de quibus agitur, quamvis dicta stigmata non haberent, deprædatus esset.

Ad quod conferunt ea, quæ habentur de criminibus causalibus, vel aliàs excusatione dignis, ut excusatio non intret in eo, qui dabat operam rei illicitæ, adeòut initium actus fuerit illicitum, & criminosum, ex relatis per Farinac. *q.* 126. *p.* 2. *n.* 60. *cum plurib. seqq.* Fagnan. *in c. quidam de homicid. num.* 3. 18

Et magis proximè conferunt ea, quæ ex Spada *cons.* 149. *num.* 5. *& seqq. lib.* 1 habentur deducta *d. disc.* 5. *de usuris n.* 16. *&* 17. ac etiam supra *d. disc.* 129 ad materiam textus *in l. incivile, C. de furt.* quando scilicet ille, qui rem furtivam emit, adversus dominum illam vendicantem excipere valeat de restitutione pretii saltem ex æquitativa actione negotiorum gestorum, vel de utili in rem verso, quoniam distinctio est, quod si actus gestus fuerit cum bona fide, bonoque animo recuperandi rem pro Domino, intrat æquitas, & justa excusatio, secus autem si convincatur de malo animo, quoniam tunc potius præsumitur in dolo, emendo bona viliori pretio, quod nonnisi in furtivis pro frequentiori contingentia sequi solet, cum similibus, quæ fieri possunt. 19

Tunc enim depredatio vniversalis etiam navis, ejusque instrumentorum, & personarum, aliarumque bonorum turcico stigmate non obsignatorum esset excusabilis ad excludendum delitum, quando ipsa navis deferret vexillum Turcicum, vel alterius inimici, cum tunc justè credere potuerit esse navim inimicam, ut in specie Gram. *cons. civil.* 24. *n.* 5 & 6. & de eodem vexillo loquitur Stracca *ubi sup.* Constant. *in l. unica, Cod. de Class lib* 11. *n.* 134. sed cum deferret vexillum Regis Christianissimi, & amici, non poterat illam aggredi jure hostili, sed solùm juxta leges, vel usum navigationis poterat illam visitare, & recognoscere ad effectum inspiciendi, an adessent bona inimicorum, illaque solùm deprædandi, non autem generalem deprædationem facere potuit, dum ita delictum remanet inexcusabile. 20

Ideòque concludendo, nisi ex parte Martini deprædatoris, vel ejus hæredis doceatur de aliqua justa causa, ob quam etiam navim, & personas, aliaque bona dictis stigmatibus non designata deprædatus est, dum deferebat vexillum Regis Christianissimi, & amici, de manifesto, & inexcusabili dolo convinci videtur; Ideòque de consequenti pro obligatione refectionis damnorum, & interesse veniat respondendum.

SENEN. GABELLÆ, SEU CONTRACTUS PRO GALLICHIS CUM MANCINELLO.

Responsum ad causam cum sensu veritatis.

De gabella solvenda pro contractibus, quando debeatur, necne, & de annullatione contractuum in casu non denunciatæ, & non solutæ gabellæ, quomodo, & quando procedat.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Plures contractus diversi esse possunt in una scriptura.*
3 *Gabella contractuum non debetur pro pignore.*
4 *Quando debeatur de contractu emptionis, & venditionis.*
5 *Pactum commissorium, vel resolutivum procedit creditore volente.*
6 *Quid operetur clausula* ex nunc, prout ex tunc.
7 *Emptio est perfecta non obstante reservatione dominii, pendente solutione pretii.*
8 *De differentia inter conditionem suspensivam, & resolutivam.*
9 *Augmentum, & decrementum pignoris est debitoris.*
10 *De invaliditate pacti commissorii, quando procedat.*
11 *Denunciatio facienda est etiam per exemptos à gabellis.*
12 *Adimplementum post terminum sufficit.*
13 *Nemo opponit defectum, quo ipse laborat.*
14 *Quid operetur lex adimens fidem scripturæ.*

DISC. CXCVI.

1 EXistens debitor Franciscus Pampurinius Salvatoris Gallichi in quadam summa, pro ea de anno 1658. per apocam privatam dedit in pignus domum, cujus pensiones cederent loco interfuriorum crediti, ea lege adjecta, quod debitore infrà novennium non solvente sortem, ex nunc pro tunc domus censeretur vendita pro eodem pretio, dictæque obligationi accessit Mancinellus; Cùmque defuncto creditore infrà novennium, quidam creditor anterior Francisci domùm evicisset, hinc hæredes obtinuerunt condemnari Mancinellum fidejussorem ad dictæ summæ debitæ solutionem, pro qua obtinuerunt in concursu creditorum sibi deliberari pecuniam ex ejus bonis retractam; Sed in hoc statu idem Mancinellus, vel ejus creditores se opposuerunt, se fundando in nullitate dictæ scripturæ resultante à bannimentis gabellæ annullantibus omnes scripturas non denunciatas infrà mensem, non obstante, quod denunciatio, & respectivè solutio gabellæ essent jam sequutæ, utpotè extra dictum terminum, unde desuper ex parte hæreditariorum creditorum consultus.

Respondi prænotandum esse in primis, quod scriptura de cujus efficacia, vel inefficacia agebatur, duplicem continet contractum, unum nempè motui sub pignore, & alterum emptionis, & venditionis, cum de jure non implicet, ut in una, & eadem scriptura, sive publica, sive privata, duo vel plures diversi contractus continuantur, quoties omnimoda, & positiva implicantia non prohibeat, ex relatis apud Dunozet *dec.* 543. *n.* 102. & apud Bich. *dec.* 314. *num.* 5. & melùs *dec.* 406 *num.* 29. *& seqq.* ac in specie istorum contractum pignoris, & venditionis, ratione pacti commissorii, patet ex deductis *disc.* 8. & 9. *de usur. & in decisionibus ibi recensitis.* 2

Pro antecedenti autem contractu pignoris, gabella non debebatur, cùm receptum sit apud DD. ut hujusmodi gabellæ contractuum jure communi ignotæ, non debeantur pro contractu pignoris, ut antiquioribus relatis habetur apud Gutter. *de gabell. q.* 69. Grat. *discept.* 777. *num.* 13. *& seqq.* Merl. *de pign. lib.* 4. *tit. q.* 168. *num.* 1. 3

Prout etiam de contractu emptionis, & venditionis tunc debetur gabella, quando ipse sit jam purus, & perfectus in substantia, quamvis exequutio ad aliquod tempus, vel aliquem casum dilata sit, secus autem, ubi sit conditionalis conditione suspensiva, à cujus purificatione pendeat perfectio in substantia, cum tunc non debeatur ex iis, quæ aliis relatis habetur apud Surd. *dec.* 305. *num.* 16. *& seqq.* Nigr. *de laudem. q.* 7. *art.* 1. *num.* 37. *& seqq.* Contr. *discept.* 96. *n.* 1.

His itaque prænotatis dicebam, quod creditori, qui intra novennium vixit, imputari non debebat cur denunciam non fecerit, atque gabellam non solverit, dum in eo tempore videbat solùm contractus non gabellabilis pignoris, atque incertum erat, an alter contractus sequuturus esset, necnè dum termino durante, poterat debitor solvendo debitum, impedire ne alter contractus venditionis ad perfectionem reduceretur, elapso verò termino cum ob mortem interim sequutam creditoris superessent ejus filii, & hæredes in pupillari ætate, intrabat absque dubio justa excusatio. 4

Ac ulterius, cùm hujusmodi pacta commissoria adjici soleant in gratiam creditoris, & ad solecitandum debitorem eique incutiendum timorem, ut infrà, statutum impleat id, quod implere tenetur, hinc sequitur, ut nonnisi creditore volente, locum habeant, adeòut debitor contra invitum creditorem illa exercere non valeat, quoties verba conventionis non sint talia, ut obligationem ex parte creditoris quoque inducant, ut apud Merlin. *de pign. lib.* 5. *q.* 7. Leotar. *de usur. q.* 8. *n.* 26. Ole. *de cess. jur. tit.* 5. *q.* 13. *n.* 23. Rot. *dec.* 330. *n.* 25. *& seqq. p.* 11. *rec.* & advertititur suprà *sub tit. de feud. disc.* 57. *n.* 3. *disc.* 33. *de empt. & vend. & sæpius alibi*, & per consequens ob non factam hanc declarationem, quam neque volentes facere poterant creditores, rationi pupillaris ætatis, contractus perfectæ emptionis, & venditionis adesse non dicitur. 5

Motivabatur per Scribentes in contrarium, sive per judicem juxta commendabilem quidem stylum loci, quod stante clausula *ex nunc prout ex tunc*, contractus emptionis, & venditionis censeretur usque ab initio perfectus dilata exequutione post novennium ex auctoritate 6

Manent. *cons.* 130. *num.* 20. & *seqq.* deducendo etiam ea, quæ habentur apud Burat. & Adden. *dec.* 179. *num.* 8. & Contr. *d. discept.* 96.

Verùm advertebam in hoc procedi cum æquivoco, quoniam dictæ auctoritates, & aliæ apud eas, percutiunt casus diversos, vel scilicet, ubi venditio sit ab initio pura, & perfecta, habita tamen fide de pretio, pro quo venditor dominium sibi reservat, de quo casu agitur præsertim apud Contr. *d. discept.* 96. In his etenim terminis quidquid aliqui Doctores, vel potius collectores, & præsertim morales, æquivocando dicatur, opinando quod interim non sit verus, & perfectus contractus emptionis, & venditionis, neque in emptorem transferatur dominium, sed remaneat in terminis locationis, & conductionis; Attamen id continet errorem, cùm verius sit, contractum esse perfectum, atque dominium in emptorem transferri, tam ad effectum periculi, quàm omnes alios effectus, dictamque dominii reservationem in substantia aliud non importare, nisi cautelam potioritatis adversus alios emptores, & creditores ad effectum tollendi illum verè irrationabilem, ad judaicum rigorem legalem, per quem aliàs anteriores creditores emptoris vincerent venditorem etiam in re propria, ut advertitur in sua sede *sub tit. de empt. & vend. & sub tit. de credito*, & alibi pluries, ideòque meritò ab initio debita est gabella.

Vel ubi sit pariter purus, & perfectus contractus in substantia, adeòut ab initio transferatur dominium in emptorem, adjiciatur tamen in casu alicujus non implementi, seu aliàs, pactum resolutivum, quod de sui natura præsupponit actum jam perfectum, qui deindè resolvatur, tanquam per speciem privationis, quæ præsupponit habitum, ut advertitur alibi frequenter, & præsertim *disc.* 73. *de testam. & disc.* 154. *de fideic.* ubi de distinctione inter conditionem suspensivam, & resolutivam, & in his terminis loquitur Manent. *ubi supra*.

Sive demum, ubi (ut in contractu donationis frequentiùs, rariùs autem in isto emptionis, & venditionis, in quo tamen adhucquandoque datur casus) ad certum tempus, vel ad certum casum puta mortis venditoris, differatur solùm exequutio, non autem substantia, in quibus terminis procedunt ea, quæ habentur apud Burat. & Adden. *ubi sup.* & habetur *sub tit. de donat. disc.* 30. *& alibi*.

In nullo autem hujusmodi, vel similium casuum dici poterat, quod versaremur, dum emptio, & venditio concepta erat sub conditione suspensiva, quæ ut suprà poterat deficere, ideòque ab ejus purificatione pendebat perfectio in substantia, adeòut revera interim domus continuaret in natura pignoris, & consequenter in dominio debitoris; Et si interim periisset, vel aliàs deteriorationem passa esset, periculum fuisset debitoris, tanquam Domini, & è converso suum fuisset augmentum, non obstante conventione emendi pro eadem summa debiti, quoniam intelligenda venit rebus in eo statu permanentibus, & ratione æquitatis, de qua *disc.* 32. *de empt. & vendit. & alibi pluries*, quoties non constaret de conventione, tanquam super quadam incerta alea hinc inde ab initio.

Ad excludendum item contractum emptionis, & venditionis, ponderabam invaliditatem hujus pacti commissorii, juxtà deducta *d. disc.* 8. & 9. *de usuris*, sed in hoc solidum fundamentum constitui non poterat, cùm incertus esset verus rei valor, ex quo pendet validitas, vel invaliditas, tanquam ex justitia, vel injustitia ex deductis locis citatis.

Difficultatè autem mihi inferebant verba edicti annullantia scripturam, eique fidem adimentia, non quidem ob defectum solutionis gabellæ, quo casu rectè intrarent dictæ inspectiones, an actus esset gabellabilis, necne, sed ex defectu denunciationis non factæ intra terminum faciendæ de omnibus scripturis, & conventionibus, tales quales illæ sint, & quamvis essent super contractu non gabellabili, ut innotescant gabellaria, ad quem pertinet potiùs, quam ad ipsos contrahentes inquirere, an actus sit gabellabilis, necnè, unde habemus, quod etiam exempti à gabella, pro introductione mercium teneantur tamen denunciationem facere, ut suprà *disc.* 57. *& alibi*.

Verùm, in sensu etiam veritatis, dicebam hanc difficultatem rectè procedere, quando nunquam denunciatio, & respectivè solutio gabellæ facta esset, secus autem, dum uterque actus jam sequutus fuerat re integra, gabellario acceptante, & non allegante commissum, vel aliam pœnam, minusque altera parte allegante nullitatem, dum ita quoties interim tertio jus quæsitum non sit, implementum etiam post tempus attenditur, ut apud Rovit. *dec.* 53. *nu.* 10. Mant. *dec.* 270. Adden. ad Burat. *dec.* 571. *n.* 6. & pluries alibi advertitur.

Potissimè verò, & clariùs, quoniam hoc onus denunciationis incumbebat, utrique Parti, & per consequens dicendum veniebat delinquens æquè unus, ac alter contrahens, unde sequitur, quod non admittatur quis ad objiciendum ad proprium commodum, & lucrum de illo crimine, quod ipse laboret, præsertim contra foventem causam onerosam, cujus in pari causa melior est conditio, ut [illegible]asione defectus iuventarii advertitur *sub tit. de hæred. cum similib.* Ac etiam, quia hujusmodi leges, vel ordinationes annullant quidem actum, & adimunt fidem scripturæ, sed non tollunt substantiam veritatis debiti, de quo aliundè constet, neque faciunt, ut debitor ita liberationem obtineat, & locupletetur, cùm aliena jactura juxta ea; quæ à simili habentur, *disc.* 29. *de feud. & disc.* 143. *de dote cum similib.*

AVENIONEN. REDDITIONIS RATIONUM PRO N. CUM CAMERA.

Consilium pro directione.

An, & quando Officialis cum pecunia Fiscali possit ad sui commodum facere lucrum cum negotiationibus, vel cum agiis, & permutationibus monetarum, vel aliàs, &c.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *De Auctoritatibus hinc inde super articulo.*
3 *Expenditur dec.* 285. Sanfelic.
4 *De errore circa allegationes auctoritatum, sive modum eis deferendi.*
5 *Quomodo legibus sit deferendum, & cum quibus considerationibus.*
6 *Ut reflecti debeat ad historiam legalem, & diversitatem temporum.*
7 *De eodem circa doctrinas.*
8 *De diversis effectibus civili, & criminali, & illorum differentia.*
9 *De diversitate casuum, & circumstantiarum.*
10 *Nimium in hoc defertur judicis arbitrio, & quomodo istud interponi debeat.*
11 *Distinguuntur plures casus, cum diversis decisionibus.*
12 *De diversis speciebus monetarum.*
13 *Quando præjudicium privatum redundet etiam in præjudicium publicum.*
14 *De differentia inter puros officiales, & administratores ex officio, & habentes illam administrationem in appaltum.*
15 *Quando lucrum alias debitum domino, pertineat ad administratorem.*

DISC. CXCVII.

IN redditione, vel solidatione computorum, quam in Congregatione Camerali fecit N. pro administratione illius muneris, quod in hoc Principatu Collateralis nuncupatur, distributoris scilicet, seu pagatoris stipendiorum, seu pagarum, quæ singulo quoque mense præstantur militibus præsidiariis, aliisque stipendiatis in statu Avenionensi, & fortè etiam in Comitatu Venaissino, pluries juxta solitum per Cameræ Commissarium, & Rationatores excitatæ fuerunt difficultates, inter quas ad rem fuit illa, quod cùm Cameræ officiales ad quos pertinet, illi dedissent pecunias argenteas, & bona in tanta quantitate, quantam juxta calculum arithmeticum, importarent militum stipendia; Attamen ista soluta non essent in eadem moneta integrè, sed solum in duabus ex tribus partibus, alia verò tertia pars juxta solitum esset soluta in quadam moneta inferiori nuncupata *patacche*, habente minorem valorem, adeòut illud aggium, quod importat valor major monetæ argenteæ, vel aureæ bonæ, attenta quantitate stipendiorum, ob tempus notabile decursum, importaret lucrum valdè considerabile, quod ad favorem Cameræ, non autem officialis cedere debere, resolutum fuit, ideòque ex computis deducendum; Aliæ siquidem partitę potius facti, quàm juris inspectionem habebant.

Se-

Sequuta itaque ista resolutione, aliis Scribentibus quod officiali succumbente, iste meum petiit consilium, ad effectum deliberandi, an expediret quatenus bonum jus foveret, in revisione in eadem Congregatione, vel cum tela judicaria in tribunali Cameræ illud experiri, vel è converso magis expediret honestam procurare concordiam; Atque de hac secunda parte, mihi visum est respondere.

Visis itaque Scribentium hinc indè informationibus, in eis consetos hujus facultatis errores adesse comperii, tractandi scilicet articulum cum auctoritatibus in abstracto, earumque congerie, quasi quod tota vis consisteret in majori numero arithmetico, qui uni, vel alteri opinioni assisteret.

Siquidem Scribentes pro officiali, deducendo in materia magistralem auctoritatem Cumani *cons.* 178. *n.* 2. *in* 2. *libr.* quem sequaces hujus opinionis officiali favorabilis, agnoscunt in Antesignanum, quod scilicet, ejus sit lucrum, allegabant Dec. *cons.* 6. Alciat. *cons.* 12. *n.* 14. *lib.* 5. Peregr. *de jur. Fisc. lib.* 6. *tit.* 3. *n.* 10. Tondut. *resol. civil. p.* 1. *c.* 16. *n.* 2. Latt. *alleg.* 33. *n.* 17. Noguer. *alleg.* 5. *n.* 19. *& dec.* Sanfelic. *dec.* 285. *nu.* 78. Bursat. *cons.* 325. *n.* 12. *& seqq.* apud quos alii habentur.

Econverso autem ex parte Cameræ dicebatur stare originalem auctoritatem Bartoli, eamque contra Cumanum esse veriorem, firmari dicebant apud Franc. Marc. *decis.* 201. & 202. Farin. *q.* 171. *per tot.* ibique allegatum Jodoc. *in prax.* & Boss. quorum auctoritas magnificabatur, Munoz. *de ratiocin. c.* 14. *num* 27. *& seqq.* & alios relatos apud Surd. *cons.* 391. Berlich. *p.* 4. *concl.* 57. *n.* 82. *& seqq.* Flores de Mena *variar. lib.* 2. *q.* 21. *num.* 162. *& seqq.* Pro hac opinione quoque deducendo *d. dec.* 285. Sanfel. *à princ. usque ad n.* 68. ubi late de juribus Fisci contra officialem.

Considerando igitur hujusmodi auctoritates, plures tam in ipsismet, quàm in scribentibus, qui eas hinc indè transcribebant, animadverti errores, & æquivoca; Primò nempe, quod Scribentes circa *d. dec.* 285. Sanfel. ita illam præsupponendo alicujus magni Tribunalis decisionem, proindèque majoris auctoritatis, juxta ordinem recensitum *disc.* 35. *de Judic. & in opusculo Styli, ac alibi pluries*, non reflectebant, quod decisio propriè continetur in altera antecedenti 284. Super puncto, an publicani, seu Appaltatores jurium Fiscalium de hujusmodi lucris criminaliter inquisiti, audiendi essent extra Carceres per Procuratorem, vel è converso nonnisi in carceribus, quod pendet à qualitate criminis ejusque pœnæ; Alia verò subsequens *sub num.* 285. nil penitus continet, quod percutiat cauæ decisionem nullumque verbum habetur ipsarum decisionum Auctoris, sed solum registrantur duæ informationes, hinc indè; Una scilicet, Advocati Fisci scribentis ex officio contra Inquisitos, qui tunc erat Capyc. Galeot. *auctor responsorum Fiscalium, & controversiarum ex num.* 1. *ad* 68. & altera *à num.* 69. *ad finem*, Advocati, & defensoris Inquisitorum; Unde quælibet informatio continebat solita, & connaturalia extrema vitiosa, pro oportunitate clientis; Et per consequens neutra meretabatur pro auctoritate considerari multòque minus allegari, tanquam decisio, nec pro una, nec pro altera parte, & tamen in dies istas experimur ineptias, quod quando auctoritates allegantur inspicitur solum in illis numeris, qui indicantur, ac de hoc loquantur, atque in cæca fidelitate desuper efformatur judicium, non reflectendo ad illius Auctoris qualitatem, minusvè ad finem, vel effectum, ad quem ita ibi loquatur, quo nil ineptius, juxtà monita de quibus *d. disc.* 35. *de Judic. & disc.* 46. *in relat. Curiæ & in d. opusculo Styli, & alibi*.

Alterum advertebam errorem, ipsorummet Auctorum, qui hinc inde allegabantur ut supra, & præsertim dictorum Scribentium, hinc inde, apud Surd. *d. dec.* 285. procedendi scilicet in sola litera antiquarum legum civilium de crimine peculatus, & de administratione, ac usu pecuniæ Fiscalis loquentium, quas præsertim, & diligenter more expendunt dictus Fiscalis Galeota, & Farinac. *d. q.* 171. non reflectendo ad id, ad quod reflecti debere sæpius advertitur, an scilicet, sint leges *Digestorum, vel Codicis* æditæ in Urbe de tempore, quo in ea, Sedes Imperialis aderat, vel in Urbe Constantinopolitana, postquam ad eam dicta Sedes translata fuit ob mores, ac modum gubernii nimium immutatos ex mutatione Cœli, & ex aliis intermediis contingentiis.

Et quod magis est, non reflectendo, ad id, ad quod reflecti debere, advertitur nimium frequenter, sed semper opportunè præsertim supra *disc.* 161. *& disc.* 1. *de Servit.* Super historia scilicet legali, ac super differentia temporum, quod nempè, tunc unum erat Imperium, unaque Regiminis forma, adeòut ubique cum eisdem viveretur legibus, nunc verò tot sunt diversi principatus nimium diversas habentes leges, ac stylos, ac regiminis formas, præsertim circa administrationem rerum Fiscalium, ut præcipuè occasione pœnæ fraudatorum advertitur supra *disc.* 119. *& alibi*; Et per consequens nimium evidens videtur error, ita indefinitè cum litera dictarum legum procedere.

Idemque error influit quoque in auctoritates, quarum aliæ sunt Italorum, aliæ Hispanorum, aliæ Gallorum, & aliæ Germanorum, cum tamen hujusmodi, ac aliarum provinciarum mores ac styli nimium diversi, peneque oppositi videantur, Quinimò in singulis Provinciis præsertim verò in Italia, & Germania, utpotè majorem principatuum scissuram patientibus, diversi ac sæpiùs oppositi sunt Singulorum principatuum mores, & styli, seu leges; Igitur ineptia manifesta, qua nulla major, videtur ista confarcinandi in confuso auctoritates, ad hujusmodi reflexiones non advertendo.

Tertiò confundendo inspectionem criminalem ad effectum pœnarum, an scilicet, intret crimen peculatus, vel furtum, sive illud genericum, quod explicari solet, cum nomine stellionatus, & ad quem effectum agi solet de natura pecuniæ administratæ, an sit verè, & propriè Fiscalis, vel potius impropriè, & remotè, & an agatur de Fisco vero, idest Principis Supremi, vel de administratore Civitatum subditarum, aut Baronum, & Dominorum inferiorum, cum aliis ponderationibus, de quibus apud allegatos, ut plurimum de isto effectu agentes, ut præsertim apud Farinac. *d. quæst.* 283. & Sanfelic. *d. decis.* 284. & 285. Et inspectionem civilem faciendi, nec ne proprium illud lucrum, quod ex pecunia administrata factum sit, & ad quem effectum loquuntur Cuman. Decius, Noguerol. & alii, ob magnam differentiam, quæ dignoscitur inter unam, & alteram inspectionem, quoniam respectu primæ, requiritur dolus, & malitia positiva, sine quibus non datur delictum considerabili pena criminali digum, atque de facili intrant excusationes ponderari solitæ, præsertim verò illa usus, vel justæ credulitatis; Secus autem ad alterum effectum civilem, se locupletandi de alieno, faciendi proprium illud lucrum, quod ad alterum pertineat, juxta distinctionem, quam præsertim habemus in materia usuraria, ac etiam conferunt ea, quæ in materia indebitæ, vel excessivæ exactionis gabellarum habentur supra *disc.* 71. Sive ea, quæ in materia alterationis, vel erroris computorum habentur supra *disc.* 111. *& seqq.* cum plerisque similibus.

Ideòque manifestus error est auctoritates, ita confarcinare, non distinguendo, an ad unum, vel ad alterum effectum loquantur, ob adeò magnam diversitatem inter unum, & alterum, dum ad posteriorem civilem restitutionis, vel non bonificationis illiciti lucri, nil refert, an agatur de administratione publica, vel privata, sive in genere administrationis publicæ, an illa sit Fisci veri Principipis Supremi, vel sit Baronis, aut alterius Domini inferioris, aut Communitatis subditæ, cum similibus.

Quartus demum error (neglectis aliis minùs considerabilibus, qui ponderari possent) est in idem ille confundendi prædictas, & aliàs auctoritates, etiam cum præsupposito, quod non urgerent alii errores, vel animadversiones de quibus supra, quia nempè omnes loquerentur, ad eundem effectum criminalem, sive ad eundem effectum civilem (ad quem in præsenti casu erat quæstio) omnesque loquerentur cum præsupposito ejusdem communis, adeòut nulla legum, vel stylorum diversitas dignosceretur quoniam adhuc magna inter eos viget diversitas in figuratione casus, vel etiam ratione circumstantiarum, ex quibus longè alteratur dispositio juris; Et sic pariter error est clarius in cumulo, & numero arithmetico auctoritatum vim constituere, cum principaliter oporteat reflectere ad distinctionem casuum; Quinimò in eadem specie casus ad diversitatem circumstantiarum, super quibus tamen impossibile est certas statuere regulas; Ideòque ad hunc effectum lex introduxit Judicis arbitrium, non quidem ex voluntate, vel cervice, aut ex affectione, vel odio regulandum, sed ex dispositione, vel intentione juris cum rectitudine boni, & judiciosi viri, ut frequenter sub diversis materiis advertitur.

Pro aliquali tamen cognitione, seu lumine ad effectum regulandi præsentem controversiam, ac dignoscendi, in

quo

quo casu versaremur, sequentes casus distinguendi, & considerandi videntur, aliis tamen non exclusis, de quibus in rei contingentia apud allegatos, cum majori otio videri poterit.

11 Primus itaque casus est illius Thesaurarii, Vel Capserii, sive officialis, quocumque vocabulo nuncupetur, qui nullum habens ministerium juris, vel facti in exactione, habet solum ministerium facti in custodia, & conservatione pecuniæ fiscalis, seu aliàs publicæ, potius tanquam speciem, quam tanquam genus, & quantitatem, adeòut ejus officium, & administratio, redoleat speciem depositarii regularis, ut (exempli gratia) in Urbe est Capserius Montis Pietatis, vel Banchi Sancti Spiritus, aliorumque banchorum, adeòut dici pon valeat, quod pecunia confundatur cum ejus patrimonio, & efficiatur de ejus dominio; Istoque casu quidquid fit de una, vel altera specie criminis magis, vel minus gravis, quod pendet à qualitate pecuniæ, & administrationis, ut supra, ad effectum tamen lucri, quod reportetur ex agio, vel commutatione pecuniæ de una specie meliori in alteram deteriorem, semper ac indefinitè lucrum est illicitum, utpotè redolens contractum rei alienæ, invito Domino.

Alter casus est officialis, & administratoris pariter potius facti, quam juris, ut propriè est ille præsentis, controversiæ, & de quo præcisè loquuntur Jodoc. & Bofs. relati per Farinac. *d.q.171. n.43.* quia nempè nullam habeat administrationem circa ipsam pecuniam, cujus exactio, vel alia administratio sibi incumbat, sed solùm habeat Ministerium facti, quod scilicet, illam statutis temporibus recipiat à Thesaurariis, aliisque officialibus, vel ministris, ad quos pertinet, ut eam solvat, & distribuat, militibus, aliisque stipendiatis, vel assignatariis; Istoque casu non intrat consideratio, de qua in casu præcedenti super omnimoda prohibitione usus pecuniæ, ejusque commutationis in deterius ad proprium lucrum, quoniam recipiuntur in quantitate cum oblatione distribuendi etiam in quantitate, adeòut periculum furti, vel alterius casus esset ipsius officialis, qui ita acquirit ejusdem dominum in forma depositarrii irregularis; Et per consequens isto casu cum ejus industria non videtur prohibendus facere illud lucrum, quod absque aliquo damno, vel præjudicio ejus, qui dat pecuniam, & eorum, quibus est solvenda, facere posset.

12 Puta (exemplificando in Urbe) quod per depositarium aliosque officiales, vel appaltatores, & debitores Cameræ, sibi detur ad hunc effectum pecunia in notabili quantitate in scutis auri novarum stamparum habentibus inter negotiatores pro cursu cambiorum, sive pro expeditionibus Datariæ, & Cancellariæ Apostolicæ quemdàm extrinsecum majorem valorem sub agii vocabulo explicari solitum frequenter insinuatum *sub titul. de cambiis*, & sub alio *de Regalib. & de pensionibus*, *& de beneficiis*, *& alibi;* Inter privatos autem, pro acquisitione victualium, aliarumque rerum usualium, & præsertim in modica quantitate, id non habeatur in consideratione, adeòut ejusdem usus, & commoditatis sint hujusmodi scuti, ac illi stamparum veterum, si sit æquivalentia in moneta argentea juliorum, & grossorum, ac similium specierum; Quinimò majoris commoditatis ista sit pro quotidiano, & minuto usu, pro quo frequentius hujusmodi stipendia deserviunt; Et tunc prohibendus non videatur iste officialis hanc adhibere industriam, commutandi acceptam pecuniam, quæ sibi data fuerit in specie meliori, in alteram inferiorem, respectu tamen usus ejusdem æquivalentiæ, cùm tunc nulli fiat injuriam, vel præjudicium, dum tam Cameræ debitrici, quam stipendiariis creditoribus, id nil præjudicat; Quod etiam in inferiori moneta ærea, quæ tamen quoad dictum usum æqualem, atque eundem habeat valorem, licèt inter negotiatores, vel ubi agatur de magna quantitate ob majorem commoditatem transportationis de loco ad locum, aliquem habeat majorem extrinsecum valorem agii, ut (ex. gr.) contingit in Regno Neapolitano ob magnam copiam monetæ æreæ, & aliquam penuriam argenteæ, & aureæ, quoniam si officialis recipit monetam argenteam, vel auream, atque cum ejus diligentia, & dexteritate, absque tamen aliqua concussione, & violentia curet, ut milites aliique stipendiarii libenter suscipiant pagas in moneta ærea, ita faciendo aliquod lucrum ex agio, pariter id prohibitum non videtur.

Sive quod sibi anticipatè data sit pecunia distribuenda pro pluribus mensibus, vel in fine cujuslibet, ipse autem curet, eo intermedio tempore, pecuniam traficare, atque ex illa aliquod reportare lucrum; Et tunc pariter ex eadem ratione prohibitum non videtur, cum pariter interim suum sit periculum, nullumque dignoscatur tertii damnum, vel præjudicium, quoties particularis prohibitio non accedat.

Sed si recipiendo pecuniam argenteam, vel auream, distribuat monetam inferioris valoris, adeòut ad omnes effectus illa minus valeat, ut est in casu, de quo supra *disc.* 126. & contingit præsertim in Hispania in illa moneta nuncupata *de Velon*, ac etiam in hac facti specie verificari supponebatur in dicta moneta pataccarum; Et tunc aut debitum ipsius Cameræ, vel respectivè Communitatis, & alterius, cujus vice solutio fiat, in hac specie monetæ consistat, adeòut in illa solvenda debitum satisfiat, neque creditor illam recusare valeat (ut in facti specie in tertia parte ex consuetudine verificari supponebatur;) Et tali casu lucrum Cameræ, vel Communitatis, sive alterius, cujus nomine solutio fiat, esse debet, non autem officialis, vel ministri, qui nullum habere dicitur titulum, vel prætextum, ex quo tale lucrum faciat suum, ut in hac specie contingit, ideòque justam dixi resolutionem.

Quatenus verò debitum sit in pecunia bona, stipendiarii verò, vel assignatarii expressè nolint, & eis invitis solvatur mala, & inferior, tunc non dicitur, quoad interesse bursale fraudari ipsa Camera, vel alter cujus vice, & nomine fiat solutio, sed dicitur fieri præjudicium, & fraus stipendiariis, vel assignatariis, quibus solvitur minus debito, unde quodammodo inviti hanc minorem solutionem recipere coguntur; Ideoque intrare videntur ea, quæ de solventibus minus debito habentur apud Sanfelic. *decif.* 284. & 275. atque ita fraus, & præjudicium committi quoque dicuntur cum Principe, ejusque Camera, aut communitate, cujus vice, & nomine fiat solutio, adeòut crimen publicum quoque adesse videatur, quoniam quoad milites, aliosque inservientes, & stipendiarios, ita minus recipiendo, non adeò bene, servitium
13 præstare possunt; Et quoad creditores, & assignatarios, nimium diminuitur existimatio, quæ è converso integrè, & punctualiter solvendo, augetur pro majori, ac faciliori concursu negotiatorum, ut in valore, & existimatione locorum Montium, aliorumque publicorum jurium praxis docet, ut propterea lucrum in officiali remaneat illicitum.

Tertius demum est casus illorum officialium, & ministrorum, in quibus admixta sit aliqua administratio juris, quia nempè onus exactionis ejus periculo subeant; Et tunc quoties Cameræ, vel Domini nil interest, dum tam exactio, quam exactæ pecuniæ periculum interim ejus damno cedit aliqua industria citra subditorum concessionem,
14 & justitiam prohibita non videtur, juxta casum de quo agit Decius *cons.* 6. quoties lex, vel consuetudo non prohibeat, cum in hac materia totum faciant leges, vel consuetudines, & styli.

Aliqua tamen differentia constituendo venit inter simplices officiales habentes illam administrationem in officio, & appaltatores, seu arrendatores principaliter agentes causam propriam ad industriam, & negotiationem, ut prior casu magis strictè, & rigorosè contra officialem procedendum sit, ex ea differentiæ ratione, quod isto casu habetur ad instar tutoris, qui utilia gerere debet ad commodum pupilli, vel alterius cujus tutelam gerit, in altero autem appaltatoris iste dicitur procurator in rem, & utilitatem propriam, ut advertitur *dict. discur.* 71. *hoc eod. titul.* Ideòque non placent ea, quæ habentur per Scribentes apud Sanfel. *dict. dec.* 285. parificando appaltatores officialibus.

Eatenus verò in hac facti specie (applicando ad rem) istum officialem excusabilem fore dicebam, ut propterea
15 suum deberet esse lucrum, quatenus id ex antiqua consuetudine à superioribus tolerata proveniret, atque lucrum referendum esset ad quandam speciem salarii, vel mercedis, quod ex facto pendebat.

RO-

ROMANA OFFICII PRO MARCELLINIS CUM CAMERA POPULI.

Casus disputatus coram Judicibus deputatis, & resolutus, ut infra.

De eadem materia, & puncto de quo supra *disc.* 3. prorogationis officii ad vitam alterius; Et vendens officium non vacatum, ad quid officiali teneatur, an ad pretium, vel ad fructus donec vixit.

Et incidenter ad quid teneatur ille, qui concessionem à Principe obtinuit de re alterius.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Quando confiscatio Apostolica revalidet actum aliàs invalidum.*
3 *Quomodo applicari debeant distinctiones super tradi solitæ.*
4 *Ad quid potissimè in hoc reflecti debeat.*
5 *De applicatione ad casum controversiæ.*
6 *An contra donatarium Principis rei alienæ detur actio ad restitutionem.*
7 *Si vendatur officium alienum, quid restitui debeat.*
8 *De eodem, & de æstimatione vitæ hominis.*

DISC. CXCVIII.

1 DE eodem anno 1636. in quo per Conservatores, Populi Urbis, concessa fuit prorogatio superiùs peracta *disc.* 3. concessa quoque fuit ista de officio possesso per Attilium, prorogata ad Joan. Franciscum fratrem natu minorem, eadem adamussim accedente Apostolica confirmatione Urban. VIII. Defuncto verò Attilio, continuante Camera populi, in ibi enunciata pretensione invaliditatis, hujusmodi prorogationum, quodque propterea sequuta fuerit vacatio officii istud prævio mandato Pontificio ad præscriptum Chirographi Innoc. X. enunciati etiam supra *disc.* 14. venditum fuit, atque pretium de licentia Clem. IX. erogatum in extinctionem æris alieni per eandem Cameram contracti pro expensis solemnis æquitationis ejusdem Pontificis, adeptione possessionis in Basilica Lateranensi, juxta stylum; Quare Joan. Franciscus Superstes, ejusque pendente lite, defuncti hæredes, judicium contra dictam Cameram instituerunt, coram Prælato judice deputato, pro restitutione dicti pretii, atque sententiam favorabilem reportarunt; Commissaque causa appellationis alteri Prælato; Cum ex parte actorum tam in præcedenti, quam in ista instantia precipuum fundamentum constitueretur in deductis in specie *d. disc.* 3. jam publicæ luci edito, Scribentes verò pro Camera impugnarent responsiones ibi datas ad impugnationem confirmationis Apostolicæ, ac etiam insisterent in eo, ut contra ipsos, tanquam donatarios Principis, dicti pretii jam consumpti, nulla competeret actio; Vel quod, ubi competeret, illa restringeretur, ad quanti interest, & sic ad fructus pro tempore superviventię dicti Jo. Francisci, per cujus obitum sequuta quoque fuisset vacatio; Hinc judice quoque exoptante desuper, ex parte actorum requisitus sui ad scribendum, meumque pro veritate sensum proferendum.

Tres itaque erant puncti; Primò nempe de quo *d. disc.* 3. super dictæ prorogationis validitate; Secundò quatenus illa valida esset, an contra ipsam Cameram competeret actio, necnè; Et tertiò quatenus competeret, an esset ad totum pretium, vel etiam ad fructus, quos dictus Joan. Franciscus percepisset.

Quatenus pertinet ad primum; Non controvertebam inefficaciam prorogationis ex sola potestate Cõservatorum ut etiam admittitur *d. disc.* 3. ideòque disputatio restringe-
2 batur ad efficaciam confirmationis Apostolicæ, in qua ibidem pro validitate actus constituitur fundamentum; In hoc etenim Scribentes pro Camera dicebant, quod Dec. *cons.* 341. in cujus auctoritate fundamentum constituitur, loquitur cum præsupposito, quod accedens quoque clausula *& nihilominus de novo concedimus*, *&c.* quæ operatur, ut confirmatio transeat in speciem novæ concessionis ex integro, juxta ea, quæ habentur *disc.* 2. & 3. *de feud. & alibi*, quodque cum eodem præsupposito loquantur ibidem allegatæ *dec* 1432. Seraph. *dec.* 157. *part.* 6. *rec* unde propterea cum in dicta confirmatione præfata clausula non adesset, minusque altera *ex certa scientia*, quam solùm, & de per se neque sufficere, quoties aliundè non constaret, quod confirmatio revera esset, ex certa scientia, & in forma specifica, verius, magisque receptum est in Rota, & Curia, idcirco dicebant non suffragari, sed remanere in terminos simplicis confirmationis in forma communi, quæ nullum jus, vel robur tribuit actui confirmato, sed juxta ejus naturam regulatur, quasi quod Pontifex præsupposuerit, seu crediderit, quod conservatores istam haberent facultatem.

His non obstantibus persistebam in eodem sensu, de quo *d. disc.* 3. quod scilicet, ista confirmatio Apostolica robur, ac validitatem actui tribueret, omnemque suppleret defectum, tanquam per speciem novæ concessionis, juxta firmata in ibidem deductis auctoritatibus, ac etiam *d. disc* 2. *&* 3. *de feud. ex alibi pluries*, cùm aliis plenè deductis per Barbos. *in collect. ad c. cum dilecta ex n.* 12. *de confirmat. util. vel inutil.* qui fortè omnium latius hanc materiam Apostolicæ confirmationis pertractat, omnes recensendo opiniones, plureſque distinguendo casus, ac etiam cum eadem distinctione procedit Fagn. *in c. si quis eod. tit. de confirm. utili, vel inutili*, idemque est sensus Rotæ in supra allegatis decisionibus, ac etiam *decis.* 145. *p.* 7. *rec. repetit.* apud Carill. *dec.* 24. apud Burat. *dec.* 93. apud Coccin. *dec.* 1763. & in aliis modernioribus pluries, quod scilicet; Aut agitur de simplici confirmatione in forma communi, sive certa scientia defectus, vel præjudicii, quod alteri inferretur & tunc rectè procederent ea, quæ per dictos Scribentes in contrarium deducebantur, aut verò de confirmatione in forma specifica, ex certa scientia, & tunc secus, sed procederent ea, quæ dicebantur ex hac parte; Ideoque punctus erat potius facti, & applicationis, quam juris, an scilicet in una, vel in altera distinctionis parte versaremur.

In hujusmodi autem applicationis regulatione dignoscitur idem consuetus, adeò frequenter damnatus, & inculcatus error procedendi cum generalitatibus, vel in sola lit-
3 tera auctoritatum, & decisionum, quæ diversos percutiant casus, & præsertim procedendi cum distinctione, cùm qua turba Scriptorum in superficie procedere solet, an sit incerto tenore, necne, quasi quod ex hac incertiori affirmatione, vel negativa resultet natura confirmationis, vel an adsint, necne clausulæ prægnantes, & præsertim illa *ex certa scientia*, sive altera *supplentes*, aut altera, *Et nihilominus de novo &c.* cum similibus formalitatibus, quoniam revera cum agatur de voluntatis quæstione, & facti principaliter inspicienda est confusbstantia, voluntatem ex illius facti particularibus circumstantiis desumendo, non autem ex simplici formalitate clausularum, & verborum, ipsis deservientibus ad ejusdem voluntatis probationem, vel adminiculum, unde propterea insertio tenoris est quidem una species probationis, quod confirmatio fuerit ex certa scientia specifica, sed non est unica, & præcisa, cum aliæ species quoque admittantur, putà, quia compendiosè narretur actus confirmatus in rebus, & partibus substantialibus, vel quia constet confirmationem emanasse, causa cognita, & prævio voto, seu consultatione alicujus Congregationis, aut peritorum ad id deputatorum, juxta ea, quæ habentur *decis.* 193. & 201. *p.* 1. *rec.* vel quod agatur de defectu claro juris, qui pateat in continenti, & cujus ignorantia danda non est in Papa, ejusque officialibus, sive quod aliàs confirmatio evidenter inutilis remaneret, ejusque impetratio claram redoleret fatuitatem, cum similibus probationum speciebus, etiam per testes, ut advertitur per Barbos. *ubi supra*, per quem præsertim expenditur *d. dec* 193. *p.* 1. *rec.* & advertitur supra *hoc eod. tit. disc* 93. *n.* 7. & *disc.* 35. *de Judic. n.* 63. *vers. adhuc tamen*, *& alibi*.

Principaliter autem, ac potissimè advertebam reflectendum esse ad circumstantias particulares casus, de quo aga-
4 tur, an scilicet, gratia confirmationis sit singularis, & insolita super aliquo actu, de partibus, cujus verisimiliter Papa plenam, & exactam cognitionem non habeat, vel è converso sit gratia solita concedi, & super re, cujus verisimilis habeatur notitia, reflectendo quoque ad qualitatem præjudicii exindè resultantis, adeòut resultet verisimile, vel inverisimile, à quo verè, ac principaliter materia ambiguæ, & conjecturatæ voluntatis normam recipere debet, ut frequenter jam in ultimis voluntatibus, quam in actibus inter vivos in hoc proposito ambiguæ, & conjecturatæ voluntatis advertitur, istique videntur veri, ac proprii termini, seu veræ reflectiones, cum quibus materia regulanda videtur, non autem procedendo cum regulis,

gulis, & præpositionibus generalibus in abstracto, sive cum litera auctoritatum, & decisionum, quæ diversos percutiunt casus, diversas habentes circumstantias.

Applicando autem ad rem cum non agatur de gratia singulari, & insolita, sed consueta, & frequenter concessa, minusque agatur, de negotio existente in remotis regionibus, sed in Urbe, & in negotio publico, & notorio spectante ad Cameram Populi, de cujus statu Papa informationes recipere solet à Senatore, & à Fiscali Capitolino, qui frequenter ad ejus audientiam admitti solent, ac etiam sint benè cognita Papæ officialibus, sitque defectus, qui consistit in mero puncto juris jam noto utpotè discusso, & deciso, ut in decisionibus in eodem *disc.* 3. relatis; Hinc de consequenti, unum clarum, ac firmum esse dicebam, ut dicenda esset confirmatio ex certa scientia, atque principaliter obtenta ad revalidationem, ac firmitatem actus, quem jam notum erat non esse validum.

Fortiùs verò attenta qualitate præjudicii, quod modicum, atque potius privatum, quam publicum erat; Siquidem attento eo tempore, quando adhuc sequuta non erat dicta provisio Innocentii X. emolumenta hujusmodi vacationum cedebant in utilitatem conservatorum pro tempore, vel erant ad eorum dispositionem, adeout in his prorogationibus consideraretur sola ratio supplantationis successoris, non intrante altera ratione voti captandæ mortis, ob consensum possessoris officii, dicta verò ratio stante usu, adhuc cessat, quoniam illud damnum, quod Conservatores præsentes, & actuales, ita sentiunt à gestis per prædecessores, compensatum remanet ab illo damno, quod cum eorum lucro per consimiles concessiones faciunt successoribus, & sic successivè, ut in appaltibus considerari solet.

Ista etenim consuetudo non est nova, sed antiquissima, ut patet ex eisdem decisionibus, quæ illam non sufficienter probaram, ex quodam stricto juris rigore declarant, relatis eodem *disc.* 3. ideòque stante dicta declaratione, pro ejus continuatione adinventa fuit ista cautela ex actuum multiplicitate, ac subjectæ materiæ qualitate probabili, apud Pontifices eorumque officiales notoria.

Ad quod satis proximè conferre videntur ea, quæ habentur *sub tit. de dote disc.* 22. *seqq. & disc.* 143. Super Apostolicis gratiis, quæ conceduntur pro revalidatione dotium excessivarum contra formam Sixtinæ Constitutionis, quod in eis non intrant ea, quæ adversus gratias objici solent ex defectu subreptionis, vel obreptionis, aut defectu intentionis, quoniam sunt gratiæ notoriæ, consuetæ, & frequentes, non solitæ negari, & quæ alium non habent finem, aliamque non faciunt operationem, nisi revalidandi, id quod jam notorium est, esse aliàs invalidum.

Quo verò ad secundum punctum, an scilicet, pro repetitione pretii competeret actio contra Cameram; Dicebam etiam, cum eodem sensu veritatis, quod quando illa non fecisset aliàs dictas impensas, neque debitum contra-
6 ctura fuisset adeò ut liberalitas Papæ, ad id eam impulisset, aliàs non factura; Et tali casu pro ea probabilius respondendum fore mihi videretur, ex iis, quæ magis in specie habentur *disc.* 43. *de donat.* & magis generaliter circa actionem, de in rem verso *disc.* 72. *de credito*, & *disc.* 56. *de dote*, & *alibi*; Sed quoniam expensa erat ex lege consuetudinis, & congruentiæ necessaria, illaque erat jam facta, atque debitum jam contractum, adeò ut, nisi istud pretium erogatum fuisset in ejus dissolutionem, istam aliundè facere oportuisset, hinc sequitur, ut adsit verbum illudque duret, ideòque aliàs intraret locupletatio de alieno, juxta deducta in eisdem locis mox citatis; Adeò ut concessio Papæ non redoleret gratiosam concessionem de suo, sed potius licentiam erogandi hanc speciem pecuniæ in istum usum ad tollendum obstaculum, quod resultabat à dicta provisione Innocentii X.

Demum quoad tertium punctum, pro restitutione totius accepti respondendum fore dixi, non obstante subsequuto eventu ob possibilitatem, quod possessor officii, utpotè in statu valido, & in ætate congrua, potuisset illud vendere
7 cum licentia Papæ, quæ cessante infirmitate, vel gravi ætate, negari non solet, neque de justitia potest, vel debet, ex pluries deductis in præcedentibus, & præsertim *disc.* 6.

Ad quod conferre observabam ea, quæ habemus de bonis mobilibus datis in dotem ad usum, adeòut soluto matrimonio, restituere sufficiat usu consumpta, & talia, qualia sunt, & à quorum restitutione excusat lapsus longi vel respectivè longissimi temporis, ob præsumptionem consumptionis, juxta eorumdem speciem, seu qualitatem; Et tamen si vir ea vendat, atque pretium obtineat, tenetur ad istius restitutionem, neque excusatur ex eo, quod nisi vendidisset fuissent consumpta, ut per Castr. *in l. si æstimatis*, *ff. solut. matrim.* Ursill. ad Afflict. *dec.* 270. *in fine*. Sive in hærede gravato excusato à restitutione illorum mobilium, quæ usu consumuntur, ut nihilominus teneatur, si ea vendidit, & pretium obtinuit, *ut disc.* 30. *de fideic.* & fortè *disc.* 25. *de legit. & detract. alibi cum similibus*.

Verùm omnem difficultatem cessare advertebam ex eo quod præfatus Jo. Franciscus Superstes de tempore mortis 8
Attilii erat in ætate annorum 45. Ac propterea, quando procedendum esset cum computatione, text. *in l. ad hæreditatum*, *ff. ad l. Falcid.* superessent anni quatuordim, quorum fructus in hujusmodi vacabilibus longè majores, quàm in perpetuis valorem æquant, & superant; Et quando, ut verius mihi videtur procedendum esset cum illius considerationibus, de quibus suprà *disc.* 30. & latius *disc.* 54. *de donat. & alibi*, majus tempus æstimari debuisset, ob validum statum, ac fortem complexionem, ideòque attendi non debet eventus, qui sicuti fuit brevis, ita poterat esse longissimus, usque ad centum annos ob possibilem durationem vitę hominis ad dictam ætatem, ex relatis *sub tit. de emphyt. & alibi pluries*.

TAURINEN. BONORUM

Pro eodem, de quo supra *disc. CXCI.*

Responsum ad causam cum sensu veritatis.

An Fisco competant remedia possessoria, & præsertim illud adipiscendæ ad bona, & jura delata delinquenti, vel indigno. Et de donatione facta per patrem filio, quando sit revocabilis, vel onerari possit fideicommisso in exclusionem confiscationis bonorum filii donatarii.

SUMMARIUM.

1 FACTI *series*.
2 *An, & quando Fisco penali competat remedium possessorium adipiscendæ ex remedio*, l. fin.
3 *In Fiscum non transit jus cognoscendi jura delata, & non agnita*.
4 *Remedium possessorium adipiscendæ non competit ei, qui semel possederit*.
5 *An Fisco competant alia remedia possessoria retinendæ, & reintegrandæ*.
6 *De differentia inter Fiscum hæredem anomalum, & hæredem verum*.
7 *An & quando unus sit alteri legitimus contradictor ad impediendum remedium possessorium adipiscendæ*.
8 *Juramentum validat donationem inter patrem, & filium*.
9 *Quando id procedat, & quomodo intelligatur*.
10 *In vim reservationis adjici possunt ex intervallo conditiones, & onera*.
11 *Declarationi donationis, an & quando sit deferendum*.

CISC. CXCIX.

IN eodem casu, de quo agitur supra *disc.* 191. ac etiam 1
disc. 130. *de feud.* diversas præter stylum, facti series narare oportet, ob veritatem articulorum, ac etiam quia super singulis, super quibus distincta responsa petita fuerunt, illa tantùm series transmissa fuit, quæ punctum præcisum percuteret, & quandoque manca, & imperfecta, ut præsertim liquet *ex d. disc.* 131. *de feud.*

Quatenus, itaque pertinet ad præsentem casum, præsupponebatur in transmissa notula, id quod, respectu bonorum allodialium neglectum fuerat in aliis, utpotè percutientibus articulos feudales, quod scil. cupiens Marchio Planezzæ, qui primi Ministri illius Principatus celebrem apud Historicos, personam gessit, atque pleraque alia exercebat majora munera, istis omnibus aliisque mundanis abdicatis, solitariam, ac pauperem vitam ducere, ut ita cœlestibus magis vacaret, de anno 1667. post munerum dimissionem, Marchioni loci, quod nuncupatur Polonia, filio jam adulto, & uxorato oretenus, & de facto omnium bonorum feudalium, & allodialium possessorem, ac administratorem dimiserit; Deindèque de anno 1671. ultra illam

illam assignationem feudi, de qua agitur in dictis *disc.* 130. & 131. *de feud.* per publicum instrumentum juratum, eidem refutaverit feudum Montafiæ extra illum Principatum, de dominio Ecclesiæ, atque in hoc instrumento narratum fuerit, quod usque ab anno prædicto 1697. oretenus de omnibus bonis donationem filio fecisset, cum reservatione unius prædii sufficientis ad ejus substentationem in statu paupertatis, & cum aliis reservationibus exprimendis in instrumento desuper conficiendo ob aliqua impedimenta adhuc non facto, quodque propterea, tunc ad refutationem dicti feudi puram, & absque alia conditione deveniebatur, reservato super aliis magis oportunè, aliud instrumentum facere.

Postquam igitur dictus Marchio filius, præfato alio instrumento non confecto, inquisitus fuit de crimine, locis supra citatis, enunciato, Marchio pater, antequam transmitteretur inquisitio, per aliud instrumentum declaravit revocare, quantum ejus extenderetur potestas, quamcunque assignamentum, vel donationem filio factam, ac etiam ad præscriptum ejus, quod jam in testamento à pluribus annis ante præfati Status mutationem condito, ordinaverat habuisse in animo judiciendi perpetuum, ac descendentium fideicommissum cum ordine primogenituræ, nec non privationem deliquentium, juxta vulgatem passimque practicatam cautelam per plures dies anteà, cum substitutione alterius proximè venientis, atque hoc stante, eadem bona cum dicto onere assignavit, ac dedit traditione quoque subsequuta ejus ex dicto Marchione filio, nepoti primogenito, contra quem jam possessorem, stante pluries enunciata sententia contumaciali in pœnam capitis, & confiscationum omnium bonorum, Fiscus vigore præfati instrumenti anni 1671. judicium immissionis ad eadem bona instituit, ex remedio *l. fin. C. de. ædic. D. Adrian.* Quare desuper quoque sicuti super aliis punctis, de quibus locis citatis peractum est, ex parte dicti Marchionis senioris, juxta nepotis, ut decet tuentes, consultus.

Duplicem, respondendo, efformabam inspectionem; Unam nempè ordinis super dicti intentati judicii possessorii competentia, vel incompetentia, & alterum justitiæ seu meritorum in negotio principali; Atque in utroque ad favorem requirentis contra Fiscum, ad solam veritatem reflectendo, visum est respondere.

Quatenus itaque pertinet ad primum punctum ordinis, vel competentiæ judicii, dicebam quod ex veriori, ac recepta sententia agnoscente in auctorem Bald. cum quo alii
2 pertranseunt, ex relatis per Menoc. *de adipisc. remed.* 4. *n.* 299. *& seq.* & Arguel. *de acqu. poss. q.* 10. *art.* 8. *n.* 131. *& seqq.* Fisco eatenus istud remedium possessorium competit, quatenus competeret etiam ipsi delinquenti, vel indigno, ex cujus persona, tanquam hæres anomalus venire dicitur, illud peteret; Secus autem si veniat ex persona propria independenter ab ejus auctore, & contra istius judicium, ut contingit, quando veniat adversus alienationes, aliosque actus in ejus fraudem factos, cum tunc sibi competat actio rescissoria ex *Ædicto de his*, *quæ in fraud.* in judicio ordinario petitorii peragendo; Atque eatenus ex persona auctoris, istud remedium ad bona, & jura sibi delata competit, quatenus etiam agnitio sequuta sit ab ip-
3 so principali, cui in Fiscum pœnalem, ex veriori, magisque recepta sententia, non transeant, ea quæ latent in animo, ac præsertim istud jus adeundi, vel agnoscendi, ex deductis supra *disc.* 123. ac etiam *disc.* 160.

Dupliciter autem ipsi Marchioni primo donatario, ex cujus persona, & jure Fiscus veniebat, istud remedium non competere, advertebam; Primò nempè, quoniam
4 cum supponeretur, quod ipse possessionem bonorum jam obtinuerit, ac retinuerit usque à dicto anno 1667. per spatium annorum circiter septem, ita plana remanebat incompetentia hujus interdicti, quod solum conceditur, ei qui nunquam possederit, ad novam possessionem obtinendam, non autem, ei, qui semel possederit, cum tunc alia interdicta reintegrandæ, vel retinendæ concedantur, non autem istud; ex plenè firmatis *dec.* 34. post Turr. *de pact. fut. succ. ubi concord. & habetur disc.* 44. *n.* 10. *&* 63. *de Judic.*

Cogitabam pro ratione dubitandi, an istud motivum posset esse potius Fisco proficuum, atque reo convento præjudiciale, adeòut loco evitandi istud judicium adipi-
5 scendæ, ita excitaretur Fiscus ad prætendendum aliud magis proficuum, magisque privilegiatum remedium recuperandæ, vel retinendæ in vim dictæ possessionis interioris sui auctoris.

Sed quamvis illud in responso edito non excitaverim, ne adeò duro adversario, qualis est Fiscus, novæ aperirentur prætensiones; Attamen credebam, quod quando etiam motivum excitaretur, nullam haberet subsistentiam, dum etiam in hærede testato, vel intestato favorabili non conceditur ex persona propria remedium retinendæ, eo quia possessio defuncti in ipsum non transit absque actuali apprehensione, minusque illud reintegrandæ, nisi quatenus auctor, illud intentavit, vel spoliatum se dixerit, ex deductis *d. disc.* 44. *de Jud. & alibi*.

Multò igitur minùs in Fisco hærede anomalo, & odioso in quem, juxta deducta *d. disc.* 160. & 123. non tran- 6
seunt ea, quæ in privatum hæredem favorabilem transeunt, dum ab eo potius alienus præsumitur animus principalis, cui succeditur, juxta ponderationes de quibus *d. disc.* 160. ac etiam *sub titul. de legit. disc.* 13. adeout potius præsumendus sit animus, eo modo, quo proprio filio magis expediat, atque Fisco odibili noceat, & præjudicet, habendi se pro spoliato, ac habendi possessionem pro derelicta, ut propterea utrumque interdictum non intret.

Et alterum erat fundamentum super ejusdem intentati remedii possessorii incompetentia, ex eo, quod ageretur cum altero donatario habente partem titulum, & posses- 7
sionem ab eodem auctore in vita, quo casu dicitur legitimus contradictor, cum quo agendum est in judicio ordinario, & petitorio in quo diffiniendum est, an intret, nec ne dispositio text *in l. quoties*, *Cod. de donat. quæ sub modo*, ex iis, quæ ad materiam legitimi contradictoris habentur *disc.* 43. & 44. *de Jud.* ac etiam *disc.* 73. *de benef. & alibi*, ac propterea ista prima inspectio plana videbatur ad favorem possessoris.

Quo verò ad alteram in meritis negotii principalis, inane reputabam opus assumere quæstionem, an illa dimissio bonorum, quam oretenus, ac de facto principaliter filio fecit de anno 1667. importaret donationem, vel simplicem assignationem jure peculii, sive administrationis, & ad effectum, ut idem filius vice, ac nomine patris absentis ex eo-
rumdem bonorum fructibus, juxta decorem, ac statum, fa- 8
miliam substentaret, quoniam, ubi etiam fuisset jure donationis, adhuc effectus esset idem ob prohibitam donationem inter patrem, & filium, sive imperfectam atque prohibita revocabilem, ex deductis *disc.* 40. *de donat.* cum notationibus, idque rectè Fiscales agnoscebant, dum totum fundamentum constituebant in juramento contento in instrumento, ut supra celebrato de anno 1671. Quamvis etenim istud in parte dispositiva contineret solùm refutationem perfectam feudi; Attamen supponebatur, quod fiscales fundamentum constituerent in narrativa enunciante donationem ab initio, stante quod in dispositiva cum juramento dicebatur, quod omnia narrata essent vera; ideòque ita intraret limitatio, de qua *eodem disc.* 40. *de donat.* super validitate, ac perfectione, & irrevocabilitate donationis inter patrem, & filium ratione juramenti.

Verùm id continebat fallaciam evidentem, quoniam tunc juramentum in omnibus prohibitionibus, quo à jure positivo manant, hanc facit operationem tollendi hujusmodi prohibitiones, & obstacula, quando deducendi hujusmodi prohibitiones ad praxim, vel usum, resultaret peccatum, seu reatus perjurii, cum directa impugnatione, adeòut intraret dispositio, vel ratio text. *in c. cum contingat de Jur. jur. & in c. per vestras de donat. inter vir. & uxor.* Secus autem ubi impugnatio fieret à tertio, juxta casum de quo *sub tit. de Cred. disc.* 10. vel fieret ab eodem ex capite non comprehensionis, vel ex altero defectu naturali, ex quo de consequenti ipsum juramentum corruat, atque inefficax remaneat, puta ratione doli, metus, vel erroris, aut negatæ existentiæ, vel probationis; Et in summa, quod non si impugnatio præcisa, & directa, ex qua dictus census oriatur, sed indirecta, juxta illam distinctionem, quæ *disc.* 143. *de dote, & alibi*, pluries præsertim *sub tit. de alien. & contract. prohib.* habetur in materia potestatis laicalis derogandi, nec ne juramento, atque in his terminis donationis habetur, quando revocatio proveniat ex ejus natura, quia nempe sit clara, & expressa causa mortis, & tamen adhibeatur juramentum, quoniam istud non tollit facultatem revocandi, utpote de natura actus, quoties illud simpliciter interpositum est, quæstione cadente, quando illud expresè adjectum sit promissioni de non revocando, an corrumpat naturam actus, illudque transire faciat in donationem inter vivos, ex *deduct.* per Merlin. *dec.* 665. *repetit. decis.* 9. *p.* 7. *rec.* & pluries in sua Sede *sub tit. de donat.*

Applicando autem ad rem; Hinc esset impugnare hoc jura-

juramentum affertorium, quando donator negaret affertionem, afferendo nunquam donaffe contra juratam narrativam in inftrumento factam, fed fi donator affirmet de præfenti, id quod nudi facti eft, quod fcilicet, dictam dimiffionem bonorum in animo facere habuerit, non jure fimplicis peculii, & adminiftrationis, fed titulo donationis, non per hoc inferri poteft, quod ifta donatio fimpliciter, & oretenus facta fine aliquo juramento, dici valeat jurata, adeòut intret limitatio regulæ, ob juratam affertionem ex intervallo fuper ejus facto, quoniam ita effet dare retrotractionem hujus fimplicis juramenti affertorii ad actum geftum per quatuor annos, antecedentes, quod nullo jure, nullaque ratione dici poteft.

Omnem tamen dubitandi rationem ceffare advertebam, etiam ubi ageretur de donatione ab initio valida, & perfecta ob refervatam facultatem adjiciendi conditiones, &
10 onera, feu faciendi refervationes, ut exprimitur in eadem prædicta narrativa, in qua Fifcus totum fundamentum conftituebat, quæ dividi non poterat, tum ex regula, quod confeffio in civilibus dividi non poteft, *ut difc. 23. de Judic. n.26.* Tum ex altero axiomate, ut unus, & idem actus non poffit in parte approbari, & in parte reprobari, potiffimè, ubi non impugnatus, fed acceptatus fuit ab eo ex cujus perfona, & jure veniatur, atque hoc ftante, abfolutum remanet, ut conditiones, & onera ex intervallo adjici valeant, cum illæ cenfeantur in effe ab initio ex iis, quæ habentur *fub tit. de fideicom. difc. 134. cum plur. feqq. præfertim difc. 138. & 140.*

Alia quoque in idem fuffragante conclufione, de qua locis citatis, ac etiam in fua fede *fub tit. de donat. pluries,*
11 *præfertim difc. 36. & difc. 85. de feud.* quod donator etiam ex intervallo illam etiam juratam, & perfectam donationem, quæ abfque dubio fit irrevocabilis, atque pœnitentiam excludat, declarare poffit in iis, in quibus ob aliquam dubietatem cadat terminus declarationis, vel interpretationis, cui declarationi eft deferendum.

Potiffimè verò, ac extra omne dubium, quando declaratio non tendat ad privatum commodum, & intereffe ipfius declarantis, illaque fit verifimilis, magis verò, fi fomentum, vel adminiculum, aut primordium veritatis habeat; Hæc autem omnia infimul concurrere videbantur, quoniam ut paret ex deductis fuprà *dict. difc. 160. de legitima*, & pluries *fub tit. de fideicomm.* cautela exclufiva confifcationis, videtur hodiè generalis, & ordinaria etiam in perfonis privatæ fortunæ, multò magis in viro ordinis magnatitii, adeò prudente, atque rerum mundi experto, & in patrimonio adeò pingui, & qualificato; Magis verò ob primordium veritatis comprobatum à teftamento condito tempore ob omni penitus fufpicione remoto, utpotè per plures annos ante dictam terminationem, in quo idem continetur, ac in ultimo inftrumento de anno 1674. ad favorem nepotis, quod potius præventivam teftamenti executivum continere dicitur, ideòque concludebam cafum videri clarum, ac omnis difputationis dote indignum.

ROMANA EXTINCTIONIS MONTIS.

Difcurfus in ratione motivandi.

Quomodo fieri debeat depofitum pecuniæ reftituendæ pro extinctione locorum montium cum illis Montiftis, qui citati, non curant in termino comparere, & recipere pecuniam.

SUMMARIUM.

1 *Facti feries.*
2 *Quomodo fieri debeat depofitum pecuniæ pro extinctione locorum montium, & per totum.*
3 *Depofita pupillorum, viduarum, & fimilium fieri debent penes publicam ædem.*
4 *Quando debitori liceat deponere in contumaciam creditoris.*
5 *Depofitarius montis, an fit idoneus pro recipiendo depofito dictarum pecuniarum.*
6 *Cedulæ bancariæ inter negotiantes habent vim pecuniæ numeratæ.*
7 *De modo fervando in cafu, fupra, n.2.*

DISC. CC.

Obtenta per Ducem Hieronymum Matthæum à Clemente X. erectione montis pro extinguendis debitis 1
fub gravioribus ufuris, cùm Tutores ejufdem defuncti unici filii, & hæredis agnofcerent, non expedire, quoniam licèt apparenter fructus montis effent minores, attamen de facto comperiebantur graviores, ftante confueto pacto cum capfore, quem idem Dux elegerat in depofitarium, ut pro fructibus quolibet femeftre folvendis ei liceret illum ponere fub cambiis, & recambiis; Hinc deliberarunt vendere quædam Caftra Duci Lantes ad effectum erogandi pretium fcutorum quinque mille circiter ad effectum extinguendi dictum montem in parte; cumque ad hunc effectum defuper neceffaria eft licentia Apoftolica ftantibus Conftitutionibus pluries enunciatis *fub titul. de feud.* quæ prohibent alienationes bonorum jurifdictionalium, atque in Chirographo fuper hac licentia juxta ftylum extenfo pro confueto formulario contineretur, quod pecuniæ deponi deberent in banco ejufdem depofitarii rifico, & periculo Ducis debitoris infra terminum quindecim dierum affignati folitum montiftis extractis ad eandem pecuniam recipiendam, ab inde verò citra rifico, & periculo creditorum; dictus autem Pontifex Innoc. XI. Pontificatus initio, expertus dum effet Cardinalis aliqua inconvenientia ex ea refultari folita, quod inconfideratè per 2
Pontifices fubfcribi folent Chirographa, quæ per miniftros, & officiales fubrefcribenda proponuntur, cum ea fola notitia, quæ habetur ex quodam brevi fummario in eorumdem Chirographorum pede apponi folito, determinaffet illa non fubfcribere, nifi prius reviderentur à me, tanquam ejus Auditore, hinc in ifto chirographo, quod fuit primum, adverti, quod injuftum, ac irrationabile effet præfatum depofitum penes privatum capforem per montis debitorem electum pro eo tempore, quo non ipfius eligentis, feu montiftarum rifico, ex periculo illud ftare deberet, fed quod elapfo præfato termino pecunia deberet afportari ad montem Pietatis, tum ob Apoftolicas provifiones Clem. VIII. & Pauli V. & aliorum Pontificum regiftratas in volumine ftatutorum ejufdem montis, ut depofita judicialia, vel aliàs neceffaria in præfato monte fieri deberent, & quibus provifionibus in ifto chirographo de more derogabatur; tum etiam quia ita difpofitum videtur 3
de jure communi, ut depofita pecuniarum pupillorum, & mulierum, ac abfentium fieri deberent penes publicam ædem facram juxta ea, quæ affendo de ifto monte Pietatis Urbis infinuantur *fub tit. de cred. difc. 68.* idque non folùm dicto depofitario, fed omnibus aliis capforibus, & mercatoribus novum, & exorbitans vifum effet, ftante quod de præterito in plerifque fimilibus cafibus ita fervatum fuiffe dicebam, ut abufus, & corruptelæ potius nomen, hæc obfervantia dici mereretur. Siquidem quando creditor pulfatus ad recipiendam pecuniam fit contumax, unde 4
propterea debitori liceat illam deponere juxta frequentem praxim, quæ habetur in materia extinctionis cenfuum ex pluries infinuatis in fua fede *fub titul. de cenf. ac etiam difc. 51. de dote*, & alibi, tunc lex fingit in odium contumacis, quod ipfe verè à debitore pecuniam receperit, eamque receptam incontinenti denuò in illo banco depofuerit ad proprium creditum juxtà naturam novationis pluries infinuatam *eod. tit. de cred.* in quo eft ejus peculiaris fedes; unde propterea ifte capfor non dicitur amplius depofitarius ex electione, & judicio debitoris montis, fed ipforum montiftarum, quorum ficta voluntas non effet præfumenda, tanquam continens actum imprudentem deponendi pecuniam penes privatum capforem de facili fubjectum decoctioni, ut quotidiana praxis docet, dum haberi poteft publica ædes facra tuta, & in qua dictum periculum verifimiliter non cadit; Aliàs etenim effet dare cumulum plurium exorbitantiarum, & fictionum contra omnia principia; Primò nempè fuper derogatione privilegiorum montis, ut fupra; Secundò per contumaciam non veram, fed fictam cum intimationibus, quæ prædicta fieri folent fingendo folutionem. Et tertiò fingendo dictam voluntatem, fed electionem inverifimilem, ac propterea dicendo, quod fi de præterito id fervatum quandoque fuerit, error, & abufus potius dici meretur.

Et quamvis replicaretur, quod dum in erectione mon- 5
tis, Pontifex approbaverat tunc depofitarium, tam fuper folutione fructuum, quam etiam fuper depofito fortis in cafu extractionis, ita hæc perfona videbatur approbata,

nedum à Principe, fed etiam ab ipfifmet montiftis, qui emendo hæc loca montium, rectè fciebant, vel fcire debebant qualitatem depofitarii, non tamen iftud videbatur motivum confiderabile, utpotè procedens, donec perfeveraret natura montis, quæ poft lapfum dicti termini omninò extingui, ac ceffari dicitur, dum ex natura novationis fingitur folutio, ut fupra, adeout penitus extinctio, & ceffato ifto termino fingatur pecunia indifferens ex voluntate ejus domini depofita penes iftum capforem, tanquam diverfum à depofitario montis. Et quidem nimium dolum, ac irrationabile videri dicebam, quod montiftæ abfentes, vel etiam præfentes infantes, pupilli, vel aliàs fub aliena adminiftratione viventes, aut etiam majores non curantes advertere ad hujufmodi edicta, quæ affigi folent, ita montibus, & pretio privati remanere deberent, quodque de facili fraudibus, & collufionibus locus effe poffet, erigendo montem, & eligendo depofitarium parum idoneum, ut ita fupplantarentur montiftæ, quo nil abfurdius.

Sed quoniam pro frequentiori praxi, quando fiunt hujufmodi emptiones, non habetur intra pecunia numera-
6 ta, fed per ipfofmet capfores habita fide fiunt cedulæ bancariæ, quæ inter negotiatores habent vim pecuniæ numeratæ, & fic magnum incommodum producebat ifta praxis afportandi poft quindecim dies pecuniam ab ifto banco ad montem Pietatis, hinc egomet infinuavi, confuli poffe, decernendo in eodem Chirographo, quod pecunia etiam poft lapfum terminum prædictum ufque ad veram, & effectivam folutionē continuaret in eodem banco, rifico tamen, & periculo ejufdem Ducis debitoris,
7 qui illum capforem eligerat, prout practicatum fuit, quamvis Tutores Ducis pupilli ita in fe affumpferint periculum decoctionis iftius capforis, quæ tractu temporis contingeret, fed eorum indemnitati confuluerunt cum obligatione alterius nimium idonei negotiatoris, qui in tali cafu promifit ipfos tutores indemnes relevare.

ROMANA APPALTUUM PRO CAMERA APOSTOLICA CUM ALIQUIBUS APPALTATORIBUS.

Difcurfus in congreffu.

De eadem materia de qua fupra difc. 81. fuper privilegio Fifci addictionis in diem, vel refciffionis ex capite læfionis. Et incidenter, an Princeps fucceffor obligetur facto prædecefforis.

SUMMARIUM.

1 *Facti feries, five cafus controverfiæ.*
2 *Quæ læfio fufficiat in Fifco.*
3 *Dolus annullat actum.*
4 *De privilegio Fifci circa addictionem in diem.*
5 *An fucceffor in prælatura, vel beneficio teneatur ftare locationi prædecefforis.*
6 *Quando Princeps fucceffor obligetur facto prædecefforis, & de gratiis præventivis.*
7 *De eadem materia addictionis in diem de qua n.4.*
8 *Non intrat, ubi adhibitæ fint folemnitates, & quid ubi remiffæ fint folemnitates.*
9 *Gratiæ exorbitantes, & præjudiciales debent ftrictè intelligi, & fufficit, ut aliquam faciant operationem.*
10 *In Chirographis aliifque gratiis attenditur folùm id, quod continetur in fummario.*
11 *Quales claufulæ debeant attendi.*
12 *Refolutio, &c.*

DISC. CCI.

1 Prætendentibus Miniftris Cameralibus initio Pontificatus Innoc. XI. non teneri ad obfervantiam quamplurium appaltuum concefforum per Clem. X. prædecefforem ftantibus majoribus oblationibus, quæ cum notabili Cameræ utilitate fiebant, hinc de mandato ejufdem Papæ, tanquam ejus Auditor interveni in eorumdem Cameralium folita Congregatione, ut inquireretur veritas, eaque à me referretur eidem Pontifici nolenti tollere jus tertii, atque à juftitiæ tramitibus deviare. Quare non in congreffu defuper habito cum effem primus in difcurrendo, tanquam ultimus, vel noviffimus Prælatus, diftinguebam duas fpecies appaltuum, unam nempè illorum, in quibus res non effet integra, quia nempè jam incepti effent, & alteram illorum, qui per annos, ac refpectivè menfes præventivè facti erant, adhuc durantibus antiquis appaltibus adeout non effent incepti, ideòque res effet integra.

Quatenus pertinet ad primam fpeciem refpondi pro ap-
paltatoribus contra Cameram, quoties non conftaret de 2
læfione, quæ in rebus fifcalibus fufficit in fexta parte juxtà firmata fuperius *hoc eod. tit. difc. 65.* & alibi pluries, vel ubi non conftaret fufficienter de illo dolo, de quo aliqua habebatur fufpicio, ac diffamatio, quia nempè ex collufione inter aliquos miniftros, & appaltatores facti effent appaltus cum dolo, & mala fide pro miniftri cenfu, vel penfione, intuitu utilitatis, vel participationis dictorum mini- 3
ftrorum, vel aliorum, quibus iidem miniftri obfequi, vel gratificari cupiebant, cum tunc adeffe diceretur dolus, qui etiam in privatis fub aliena adminiftratione legali viventibus, caufat abfque dubio nullitatem actus, multò magis,
ac extra omnem dubitandi rationem in Fifco, multò magis, ac extra omnem dubitandi rationem in Fifco, tam attenta difpofitione juris communis, quàm clariùs in hoc Principatu illa conftitutionum Apoftolicarum.

Seclufis namque præfatis remediis nullitatis, vel refciffionis refpectivè, aliud non fuppetere dicebam remedium, nifi illud addictionis in diem, quod non intrat re non integra, & poft jam cœptum appaltum ex deductis fupra *difc. 81. & difc. 46. de locato*, & alibi, ubi concordantes, atque in 4
hanc fententiam omnes devenerunt, adeout donec fuper dicto fufpicato dolo haberentur probationes, quæ deerant etiam in læfione; conclufum fuerit abftinendum fore ab appaltatorum moleftiis.

Quo verò ad alteram fpeciem appaltuum, in quibus res erat adhuc integra; Quamvis aliqui motivaffent, quod Pontifex fucceffor non ligaretur facto prædecefforis, attamen iftud motivum refpuendum fore cenfui, quoniam ea, quæ in jure habentur de fucceffore in Prælatura, vel 5
beneficio, ut ftare non teneatur locationi factæ per prædecefforem ex deductis *difc. 25. & 51. de locat.* & alibi percutiunt Prælatos inferiores, non autem Principem fupremum non ligatum à regulis juris pofitivi, eodem modo, 6
quo in eodem Principe non procedunt ea quæ de impedita fupplantatione fuccefforis cum præventivis conceffionibus prædecefforis habentur *fup. eod. tit. difc. 3. & difc. 1. de emphyt. ex deduct. difc. 1. de penf. & difc. 146. de dote*, & alibi pluries, potiffimè verò in actibus correfpectivis, & onerofis geftis bona fide, & cum jufta fperataque credulitate, quod Princeps, qui fecit actum, deberet fupervivere, dum ratio dubitandi cadit, quando ob malum ftatum, in quo faciens reperiatur, intrat illa fraus præfumpta de qua *difc. 1. de feud. & in ejus annot.* five quando agatur de conceffionibus lucrativis, & gratiofis, in quibus intrare valeant Conftit. Urb. VIII. & aliorum Pontificum revocativè hujufmodi conceffionum, vel aliæ confiderationes, de quibus *d. difcur. 146. de dote, & alibi*, de quibus inanem dicebam effe laborem agere, utpotè extra cafum.

Neglecto itaque ifto motivo, cum novæ oblationes effent duplicis qualitatis, quia nempè aliquæ erant adeò notabiles, quod fextam, imò quintam partem, & plures excederent, aliæ verò ad iftam non afcenderent metam, idcircò eas diftinguendo, quoad primam fpeciem dicebam, quod nulla caderet ratio dubitandi per argumentum à fortiori, dum etiam in jam cœptis, atque re adhuc non integra poterat actus refcindi ex ifto capite læfionis, ideòque reftringebatur difficultas ad aliam fpeciem, in qua intrabat folùm præfatum remedium, feu privilegium addictionibus in diem, quod receptum eft compe- 7
tere Fifco, dum rationes dubitandi, de quibus fupra *dict. difc. 81.* percutiunt Ecclefias, & loca pia, vel Communitates, aut minores, ex ibi deductis.

Motivabatur tamen in contrarium de duobus. Primò nempè, quod in Chirographis Pontificiis, quorum vigore Miniftri Camerales dictos appaltus fecerant, remiffæ fuerunt omnes illæ folemnitates, quæ ex Apoftolicis Conftitutionibus, vel de jure communi effent neceffariæ; adeout 8
eis non obftantibus firmi, ac validi effe deberent, fuumque effectum fortiri, ideòque ficuti juxtà unam opinionem relatam *eod. difc. 81.* quæ magis communis videtur, non intrat hæc addictio in diem, quando folemnitates effent adhibitæ, fi à pari, cum fuprema Principis poteftas fictum reddat verùm ex infinuatis frequenter fub diverfis materiis.

Et fecundò fortiùs, quod licèt non in omnibus, fed in aliquibus Chirographis, expreſsè difponitur, ut appaltus validi, ac firmi effe deberent, fuumque fortiri effectum, quamvis aliæ fupervenirent majores oblationes.

His

His tamen non obstantibus adhuc in eodem persistebam sensu, ut huic Fiscali remedio, seu privilegio locus esse deberet, siquidem circa primum motivum, advertebam, quod cum ista Chirographa dicenda essent absque dubio à jure exorbitantia, & continentia rem Fisco præjudicialem, sufficiebat eis dare aliquam operationem, ne aliàs fatua, & inania remanerent, non autem, ut exorbitantiarum, vel specialium cumulus admitti deberet juxtà valdè nota sæpiusque firmata axiomata, ideòque cum hęc remissio solemnitatum suum, & quidem magnum operaretur effectum validitatis actus, qui aliàs irritus, ac invalidus esset, trahenda non erat ad hunc alium effectum. Accedente potissimum nimium rationis disparitate inter veritatem, & fictionem in hoc proposito, unde propterea non intraret exæquatio. Ubi namque revera solemnitates adhibentur illa præsertim edictorum, & publicationum adhactam, tunc de animositate, vel æmulatione suspectæ videntur novæ oblationes, quæ ab initio fieri poterant, dum ignorantia non valet allegari, istaque est ratio, cui innixa est dicta opinio denegans hoc fiscale privilegium, quando solemnitates adhibeantur, quæ ratio non est adaptabilis ad casum in quo illæ omittantur, licèt ex Principis remissione illarum omissio non causet nullitatem actus.

Alicujus majoris ponderis, vel difficultatis videbatur alterum pro cujus remotione tres ponderabam responsiones, quæ simul junctæ, una alteram coadjuvante, videbantur pro meo sensu efficaces. Primò nempe ex eodem superius insinuato axiomate, quod gratiis, ac dispositionibus exorbitantibus sufficiat, aliquam dari operationem, ne fatuæ
9 remaneant, in reliquis verò attendi debere intellectum minus præjudicialem, ac propterea, ut intelligi deberent, vel de illis oblationibus, quæ non essent notabiles, sed modicæ, vel de illis, quæ re non integra supervenirent, ita desuper tollendo quæstiones, de quibus in eodem *disc.* 81. *hoc fit, ac etiam d. disc.* 46. *de locato*.

Secundò, quod rectè allegari posset defectus intentionis Principis ex defectu scientiæ, sine qua voluntas, vel intentio præjudicandi tertio, ac tollendi jus Fisci danda non est, ex insinuatis supra *disc.* 148. & 177. & frequenter; Siquidem hujusmodi chirographa non leguntur per extensum per Papam; sicuti, neque leguntur supplicationes, vel cedulæ motus proprii, sed per Datarium, vel Thesaurarium, aliosque officiales, qui offerunt ea signando, in calce fit breve summarium continens substantialia
10 gratię, ad quę Papæ respicit, an concedi debeant nec ne, alia verò in corpore sibi non innotescunt, & quæ propterea substineri debent, quando sint adjici solita de stylo, tanquam consequutiva, vel connaturalia pro validitate gratiæ, non autem insolita, & exorbitantia ad instar eorum, quæ recepta habentur de imbreviatura Notarii, ut possit eam ampliori forma extendere in protocollo, ut hæc facultas concernat ea, quæ de stylo apponi solent, vel debent non alterata substantia, non autem ea, quæ concernant substantiam voluntatis partium, cum similibus, ideòque meritò in Dataria inolevit stylus, quod gratiæ, sive sint ad supplicationem, sive motu proprio, non attendunturo, nisi ad limites summarii ad quod revisores gratiam restringunt cassando ea, quæ in corpore adjecta essent à summario deviantia, vel in eo non expressa, atque ad hunc effectum indiciosè, ac prudenter idem Pontifex Innocentius decrevit non subscribere Chirographa, nisi prius essent à me revisa, & obsignata.

Et tertiò, quod in omnem eventum ista esset gratiosa concessio, quæ caderet sub dictis Constitutionibus revocatoriis, vel quod revocari mereretur eodem modo, quo revocari solent gratuitæ concessiones Cameræ præjudiciales franchitiarum, & exemptionum cum similibus.

Quia verò in uno ex dictis appalitibus qui erant multi, adhuc non incępti in numero viginti circiter, ultra consuetum præcedens Chirographum, eo modo, quo in aliis, post instrumentum desuper ad formam Chirographi stipulatum, accesserat etiam amplissimus motus proprius confirmatorius, in quo dicebatur, ut actus validus, ac firmus esse deberet, suumque plenarium sortiri effectum, neque posset impugnari, etiam ex capite enormis, vel enormissimæ lęsionis, hinc super isto appaltu, in quo intrabat motivum lęsionis, dum oblatio excedebat nedum sextam, sed etiam quintam partem, aliqua major habebatur difficultas, quam tamen non obstare adhuc censui ex eisdem responsionibus,
11 de quibus proximè supra, præsertim ex secunda, & tertia, quas ad rem adaptari dicebam; Et ulterius, quoniam in eodem Motu Proprio Papa expressè profitetur, illum concedere pro confirmatione gestorum relativè ad Chirographum, & instrumentum inde propterea intraret receptum, sepiusque insinuatum axioma, quod confirmatio non alterat naturam confirmati in substantialibus, sed ad ejus limites intelligi, & operari debet, Potissimè verò, quia tam in parte præmiali, ex qua reguletur voluntas, quam etiam in dispositiva, ad limites Chirographi, & instrumenti totum legitur restrictum, reliquum verò super non obstantiis etiam ex capite lęsionis continetur in clausulis executivis, quæ potius ex officialium formulariis adjectæ censentur citra præcisam Principis voluntatem non præsumendam, ut in sui Fisci præjudicium lęsionem quantumvis enormem, imo enormissimam canonizare voluerit, dum etiam in actibus privatorum hujusmodi clausulæ, cautelæ super renunciatione beneficio lęsionis, ac remissione, & condemnatione ejus, quod res plus valeret negligi solent.

In meum votum alii concorditer devenerunt, atque desuper capta resolutio, approbata etiam fuit per pleniorem Congregationem Cameralem nuper ab eodem Innocentio 12
erectam, & constitutam ex omnibus illis Cardinalibus, qui fuerunt Thesaurarii, ac etiam ex tribus Cameræ Clericis, & ex solitis ministris Cameralibus nempe Thesaurario, Advocato Fiscali, & Commissario Cameræ, quibus etiam ego de mandato ejusdem Papæ adjunctus fui.

Cùm præsens decisio sacræ Rotæ spectet ad materiam disc. 7. hujus Libri, & non potuerimus sue loco eam adjungere, idcircò hic ponendam censuimus.

R. P. D. URSINO.

Romana Pecuniaria.

Lunæ 14. Junii 1668.

PRætendentes Notarii A. C. temporibus hisce ærumnosis tantam negotiorum, & causarum factam esse diminutionem, ut emolumenta propriorum officiorum oneribus Cameralibus, ac expensis pro eorum manutentione necessariis vix satisfaciant fructus Societatum super eisdem officiis initarum nedum solvere recusarunt Creditoribus Reservatariis, sed insuper istos ut Dominos officiorum damnari obtinuerunt à diversis Judicibus Urbis ad exsolutionem onerum præfatis officiis annexorum. Quare reservatarii ex Creditoribus in debitores conversi, ut propriæ consulerent indemnitati in Jus vocare coacti sunt Notarios tam pro restitutione sortis, quam pro solutione fructuum; Cùmque nonnulli eorum diversis in Tribunalibus diversa reportaverint mandata adversus personas, & bona propria Notariorum supervenit hinc specialis commissio manu Sanctissimi signata, in qua prævia avocatione omnium causarum coram diversis Judicibus pendenę in statu, & terminis, ac cum facultatibus A. C. unitim ad Rotam remissæ fuerunt, mihique directæ verum de consensu Partium Dubio congruo, & generali efformato inquirendum hodie proposui. An mandata sint exequenda, vel potius de novo relaxan. & an, & ad quæ teneantur Reservatarii? Et Domini suspensa resolutione quoad fructus Societatum officiorum respectu quorum dixerunt expectandam esse peritiam, quoad sortem illarum censuerunt mandata esse exequen. aliaque de novo relaxanda; Ita suasi à clara, & litterali lege conventionis contenta in Instrumentis dd. Societatum, in quibus Notarii favore creditorum sese adstrinxerunt, nedum eos participes facere de fructibus eorum officiorum ad certam quantitatem inter ipsos conventam, & præfinitam, sed etiam facta disdicta sortem principalem restituere; Quamobrem cùm modo agatur de Societatibus jam disdictis factus est locus restitutioni sortis sub obligatione Camerali promissæ, pro qua denegari subinde non potest, quin mandata justè per Judices relaxata exequantur, & quin alia per me relaxentur vigore facultatum A. C. quæ Sac. Rotæ communicatæ fuerunt juxta firmata per Rot. *in dec.* 900. *num.* 1. coram Dun. Jun. & *dec.* 263. *num.* 3. *p.* 19. *recent.*

Nec obstare visum fuit, quod actores non sint simplices Creditores, sed cum reservatione decreti ad eorum favorem per Papam adjecta in supplicationibus exemptionum dd. officiorum cujus vigore, cum effecti eidem dicantur veri, & absoluti Domini officiorum Notarii autem meri, & simplices Administratores ex firmatis per Rot. *decis.* 151. *nu.* 1. apud Pacif. de Salv. *dec.* 863. *n.* 1. coram Buratt. *dec.*

dec. 603. *n.* 1. coram Cavaler. *dec.* 986. & 1095. *n.* 1. coram Dun. Jun. *dec.* 337. *num.* 1. coram Celf. *dec.* 3. *per tot.* coram Ubag. *dec.* 206. *in princ.* & *n* 1. & *p.* 11. & *dec.* 411. *n.* 24. & *seqq. p.* 10. *rec.* Illi non autem isti periculum currere debeant diminutionis pretii, & emolumentorum officiorumque onera, & expensas subire in sequelam dominii, & consequenter etiam nec modo possint consequi satisfactionem sortis, & fructuum, nisi super dictis eorum officiis, non autem contra personas, & bona propria Notariorum, sive Administratorum. Etenim, & si reservatio Decreti in emptionibus similium officiorum vacabilium aliquando importet verum dominium favore Reservatariorum secundùm auctoritates in objecto relatas, multoties tamen resolvitur in specialem, & privilegiatam hypothecam, juxtà subjectam materiam, & Partium intentionem, ut observant Tondut. *de prævent. p.* 1. *c.* 31. *n.* 34. Merlin. *de pign. lib.* 4. *q.* 105. *n.* 2. & Card. de Luc. *de Reg. disc.* 7. *n.* 8. & decisum per Rot. *dec.* 2. post Cens. *de cens. dec.* 138. *p.* 3. & *decis.* 135. *p.* 7. *rec.* & alibi palum.

Hic autem reservationem Decreti non importare verum dominium Officiorum, sed specialem hypothecam Domini pro comperto habuere, tum ex generali natura contractus, tum ex antiqua origine reservationis Decreti, tum denique ex qualitate Actuum, qui circa dicta Officia geruntur tam ex parte Principis concedentis, quàm ex parte Notariorum, ac etiam Creditorum.

Ex natura quidem contractus. Nam Societas Officii valdè in Romana Curia usitata tam de sui natura, quàm de communi praxi non exigit, nec efficit, ut socius dans pecunias Officiali admittatur ad condominium Officii, sed solùm ad participationem fructuum, in quibus verè, & proprié perficitur, & substantiatur dictus contractus!, ex latè adductis per Castrac. *de Soc. Offic. cap.* 42. *per tot.* Zacch. *eod. tract. q. n.* 35. & *seq.* & dixit Rot. *dec.* 69. *n.* 22. penes eundem, & *dec.* 42. *n.* 3. & 4. coram Pen.

Ex origine autem reservationis Decreti, quia antiquitus Notarii, aliique Officiales, ut pecunias pro emendis Officiis facilè adinvenirent, pro securitate dantium præstabant cautiones, & fidejussiones, ut testatur Castrac. *de Societ. Offic. c.* 64. *n.* 41. Cumque tractu temporis istas de facili reperire non possent, invaluit usus, seu praxis reservandi in actu emptionis Officiorum speciale Decretum favore Creditorum pecunias dantium per quam isti tam pro sortis restitutione, quàm pro solutione fructuum essent cæteris aliis Creditoribus potiores, & omninò securi, ut refert Card. de Luc. *de Regal. disc.* 7, *per tot.* & suadet pactum, quod apponi semper solet in Instrumentis dictarum Societatum, quod scil. impetrari debeat per Notarios reservatio Decreti ad majorem cautelam Creditoribus Jura Juribus addendo, & cumulando cautelas cautelis, ut sunt verba præcisa Instrumentorum data in *Sum. Actor. n.* 1. Atque hinc cùm reservatio Decreti in substantia adinventa, & subrogata fuerit in locum cautionis, seu fidejussionis, sicuti ista non impediebat translationem Domini Officiorum in Notarios, sive Officiales, & adhibebatur pro simplici Creditorum securitate, ita non nisi simplicem hypothecam pro Reservatariorum indemnitate, & cautela importare dicitur reservationem Decreti in locum dictæ fidejussionis, seu cautionis subrogatam per text. *in l. si cum*, §. *qui injurarum, ff. si quis caution.*

Ex qualitate verò actuum qui circa officia geruntur ex parte Principis concedentis, nam ubi Summi Pontifices Officia subjicere voluerunt certis aliquibus oneribus, vel imposita tollere, semper ipsos Notarios considerarunt uti Dominos Officiorum nulla habita ratione Creditorum cum reservatione Decreti, dictaque Officia tam in supplicationibus, quàm alibi semper supposuerunt, & denominarunt propria Notariorum, ut benè docetur ex pluribus actibus datis *in d. Sum. n.* 3. & præcipuè ex motu proprio Pii IV. impresso apud Zacc. *de Soc. Offic.*

Ex actibus pariter, qui ex parte Notariorum geruntur hoc idem quàm maximè resultare DD. opinabantur animadvertentes primò quod Notarii non pro Reservatariis, vel ad illorum commodum, sed pro se ipsis tam quoad titulum, quàm quoad exercitium directè à Camera acquirunt officia cum clausulis translativis dominii, & possessionis, ut constat ex *d. Sum. n.* 1. Ipsi solvunt pretium in Camera nomine proprio, stipulantur Instrumentum emptionis officiorum, possessionem capiunt absq; interventu, & consensu Creditorum ad quorum favorem fit solùm reservatio Decreti ad instantiam eorundem Notariorum, & quando resignant officium ipsi non autem reservatarii illud transferunt in alium Officialem, cum omnibus honoribus, oneribus, salariis, & aliis emolumentis *d. Sum. n.* 1. & 2.

Secundò quia Notarii tam in Societatibus initis pro emendis officiis, quàm in aliis etiam contractibus post reservationem Decreti, ac in pluribus supplicationibus, sive gratiis Summis Pontificibus porrectis semper enunciarunt, ac pro constanti præsupposuerunt officia ad eos spectare, ea denominando propria, ut ostenditur *in Summ. num.*

Tertiò pariter quia dicti Notarii non obstante reservatione Decreti habent facultatem extinguendi ad libitum Societates super officiis contractas, & retinendi pro se officium liberum absque novo assensu Papæ, vel translatione dominii, nec mediante novo Decreto, atque si vendunt, aut resignant officia pro pretio excedente pecunias habitas à reservatariis, non tenentur eisdem restituere, nisi pecunias ab ipsis acceptas retento sibi, & superlucrato augmento, quæ utique facere non valerent si Reservatarii essent Domini; Nam inviti isti compelli non possent ab officio discedere obstante text. *in l. dudum, C. de contrah. empt.* & oporteret, ut novo actu, ac traditione idem dominium existens penes Reservatarios transferretur in Notarios, & mediante novo Decreto Principis sine quo officia, tanquam de Regalibus Principis de uno in alium transferri prohibentur, & demum augmentum pretii ad reservatarios in sequelam Dominii, non autem ad Notarios administratores spectaret.

Quartò denique quia Notarii semper se gesserunt tanquam Domini cuncta ad libitum disponendo, & fructus officiorum percipiendo, nulla unquam reddita ratione, quam utique reddidissent, si revera ipsi essent prout asserunt simplices administratores, cum de Jure quilibet administrator rei alienæ ex quacumque causa administraverit rationem reddere teneatur ex text. *in l.* 1. §. *Officio, ff. de tutel. & ratioc. distrab. l.* 2. §. *Sanè, ff. de neg. gest.*

Consonant denique actus, qui geruntur ex parte Creditorum, quia illi dantes pecunias pro emendis officiis simpliciter à Notariis admittuntur ad participationem fructuum officii, non autem ad Condominium ipsius officii, quod est quid distinctum à fructibus ibi -- *promisit eum participem facere de omnibus dicti officii fructibus* -- quod merificè ostendit dominium verum, & proprium officiorum esse penes Notarios. Nam aliàs si essent penes Reservatarios, isti ad participationem admitterent Notarios, non autem à Notariis admitterentur; nec fructus officiorum perciperent vigore pacti, & ut participes, sed jure dominii, quod fructus sequuntur ad text. *in l. ex diverso*, §. *ubi autem, ff. de rei vend.*

Insuper Reservatarii Societates contrahunt, ut plurimum ad sex menses, & deinde ad beneplacitum duraturas pacto adjecto, quod finito semestre, & facta præcedenti disdicta, Notarii teneantur ad restitutionem sortis, ad quam se suaque bona propria obligant in forma Cameræ. Hæc autem non benè conveniunt acquisitioni Dominii respectu Reservatariorum. Implicat enim quod reservatarii uno eodemque temporis contextu cum pecunia quam dant ad Societatem pro emendis officiis, illorum dominium acquirant, quodque remaneant creditores ejusdem pecuniæ ad eorum beneplacitum exigendæ, & recuperandæ.

Et demum reservationem Decreti iidem pacisceuntur in d. Instrumentis Societatum non principaliter, & primario, ut officiorum dominium acquirant, sed ad majorem ipsorum cautelam jura juribus addendo, & cumulando cautelas cautelis, ut habetur *in Sum. n.* 1. quæ proinde resolvitur in simplicem dumtaxat hypothecam privilegiatam, & specialem.

Quibus sic stantibus non adversantur amplissimæ clausulæ appositę in reservatione Decreti; Nam illæ importantes facultatem percipiendi fructus propria authoritate, & vendendi officia etiam Notariis non requisitis, vel reluctantibus, non tantum non implicant cum hypotheca specialis, & improprio dominio, sed passim apponuntur ad favorem creditorum jure pignoris possidentium juxta firmata per Rot. in *Sabin. fideic.* 27. *Januarii* 1687. §. *Suppositis enim cum seqq.* coram R. P. D. meo Caccia.

Et in præsenti adjectæ intelligi debent pro majori cautela, & securitate Creditorum in solo casu moræ ipsorum notariorum facta illarum disdicta, dum præter d. casum more habere non possint creditores usum d. Decreti, ut optimè advertit Card. de Luc. *de reg. disc.* 7. *n.* 2. & 5. *n.* 7. *usq. in fin.*

Minus autem concludit dominium altera clausula, quod scil. reservatarii teneantur proportionabiliter pro eorum ratis ad solutionem montium, aliorumque onerum dd. officiis incumbentium; nam quidquid sit an hujusmodi onus fuerit reservatariis injunctum in solo casu assumptæ ab ipsis administrationis officiorum quemadmodum informantes pro iisdem reservatariis substinere contendebant, objectum nihilominus cessat ex quo cum onera sint solvenda ex fructibus dicta obligatio necessariò non refertur ad jus dominii, sed ad jus participationis fructuum, ad quam illi fuerunt admissi, quoniam omnes participes tenentur proportionabiliter, ac pro rata effectivè participationis fructuum ad onera Societatis, quamvis bona socialia non communicentur participi quoad dominium ad tradita per Card. de Luca *de credit. disc.* 89. *n.* 6. Rota Januen. *dec.* 14. *n.* 50. Ubald. *dec.* 213. *n.* 7. *vers. ultrà quod*, & *in rec. dec* 68. *n.* 6. *par.* 8. & *in Romana Cambii* 19. *Januar.* 1685. §. *Confirmat denique cor. me*.

Denique non adversatur alia obligatio, qua in eodem decreto adstringuntur reservatarii, pro dolo scilicet fraude, & delictis Notariorum, quia cum dicta clausula adjecta legatur immediatè post attributam facultatem reservatariis percipiendi fructus, ac disponendi de officiis propria auctoritate prædicta pœna reservatariis injuncta censetur non ratione dominii, cui tot superius relata argumenta repugnant, sed ut illi soliciti essent in utendo dicta facultate ad vitandam malam administrationem, & præjudicium interesse habentium in fructibus, vel etiam uti fidejussores officiorum cum verba, & pacta semper intelligenda veniant juxtà subjectam materiam, & ad limites contractus cui adhærent Rot. *dec.* 234. *num.* 2. *in fin.* coram Emin. Cerr. *in rec. dec.* 3ſio. *num.* 11. *pariter in fine*, & *n. seq. p.* 11. *dec.* 129. *n.* 14. & *seq. p.* 12. & *in Romana donationis* 10. *Martii* 1687. §. *quo enim ad* 1. *cor. R. P. Dom. meo Caccia*.

Neque huic intellectui oblectantur plures S. Rotæ decisiones relatæ per Card. de Luca *de Reg. disc.* 7. *num.* 1. *aliæque plures congestæ*, *in* §. *obstare visum fuit hujusmet decisionis*, in quibus firmatum fuit dominium officiorum obreservationem Decreti spectare ad Reservatarios, non autem ad officiales, & Notarios. Etenim Domini inhærentes distinctioni, in hac materia receptæ, de qua Card. de Luc. *de reg. d. disc.* 7. *per tot.* & *disc.* 11. *numer.* 14. & *disc.* 13. *num.* 2. & *seq.* advertebant dd. authoritates rectè quidem procedere in casu, quo is ad cujus favorem fuit reservatum decretum solvit pecunias de proprio, & officium primario acquisivit ad sui utilitatem, & commodum, & pro periculo vitæ, illud posuit sub nomine alterius eidemque etiam dedit administrationem, tunc enim cum intentio ementis sit acquirendi officium pro se, reservatio decreti dominii translationem importat juxtà terminos dictarum decisionum. At secus est, quoties prout in præsenti casu, quis non habens pecunias pro emendo officio, in quo suam industriam valeat exercere, contrahit Societates officii, & pecunias à Creditoribus acceptas, erogat in emptionem dicti officii nomine proprio impetrata pro majori cautela, & securitate creditroum pecunias solventium, reservatione Decreti ad illorum favorem. Hoc enim casu talis reservatie non importat, nisi simplicem quamdam, & specialem hypotheeam sive dominium improprium ad favorem creditorum pro perceptione fructuum conventorum, & restitutione sortis, non autem veram, & liberam translationem dominii ad libitum exercibilis à Reservatariis super officii proprietate, ut articulo ex professo discusso, examinatis casibus, & conciliatis authoritatibus, quæ inter se videntur contrariæ firmat, & pro sensu veritatis tenet Card. de Luc. *disc.* 7. *n.* 1. & *per tot. de Regal.*

Et ita utraque parte informante omnibusque D.D de ordine Sanctissimi suffragantibus decisum fuit.

SUM-

SUMMA,
SIVE
COMPENDIUM
Eorum, quæ continentur in hoc Lib. II. De Regalibus.

INDEX RUBRICARUM.

I.

Proœmialia.

De Regalium origine, ac introductione, eorumque divisione, & de aliquibus generalitatibus. *à num.* 1. *ad* 12.

II.

De officiis venalibus. *à num.* 13. *ad* 31.

III.

De locis montium, aliisque juribus cum Principe, vel Republica. *à num.* 32. *ad num.* 51.

IV.

De Vectigalibus, Dohanis, Gabellis, Pedagiis, Collectis, Datiis, Fidis, Taxis, Contributionibus, aliisque publicis oneribus. *à num.* 53. *ad num.* 50.

V.

De Salinis, & Salariis, aliisque salis materiam concernentibus. *à num.* 71. *ad* 89.

VI.

De mineralibus, & mineriis, aliisque fodinis, & excavationibus eorum, quæ sint post superficiem, & de thesauris. *à num.* 81. *ad num.* 88.

VII.

De Fisco, ac juribus Fiscalibus pœnalibus, ac successoriis, in bonis scilicet proscriptorum, aliorumve delinquentium, sive in vacantibus, vel naufragatis aut aliàs derelictis, certum non habentibus dominum, ac possessorem. *à num.* 89. *ad num.* 110.

VIII.

De monetis earumque cussione, & usu. *à num.* 111. *ad num.* 118.

IX.

De pluribus Regalium speciebus, nempè; De nundinis, & mercatis; De ponderibus, & mensuris; De juribus privatis, & prohibendi; De tractis, & extractionibus, & Represaliis. *à num.* 119. *ad num.* 124.

X.

De Mari, Fuminibus, Lacubus, Portubus, Ripis, Silvis, Montibus, Forestis, Piscationibus, vel piscationum juribus; Venationibus, Pascuis, aliisque usibus, & eorum prohibitionibus. *à num.* 125. *ad num.* 134.

XI.

De Locis, & Viis publicis, & de Angariis, & perangariis, aliisque servitiis.

Ac etiam de jure publici belli, ac de armamentis, & fortificationibus.

Et de jure creandi Titulatos, & Barones, concedendi nobilitatem, creandi Doctores, & Notarios, & erigendi Universitates, & Academias. *à num.* 134. *ad num.* 146.

XII.

De potestate condendi leges, eisque derogandi.

De jure concedendi gratias tertio præjudiciales, vel tollendi jure tertii, ac revocandi concessiones, seu aliàs inhabiles reddendi habiles, remittendique delicta, & pœnas, aliave similia faciendi, quæ in jure prohibita sint. *à num.* 147. *ad num. finalem*, *&c.*

SUMMARIUM.

I.

1 *Debent peti rerum principia, & quare.*
2 *Regalium usus est antiquus, & de ratione.*
3 *In quibus dos principatuum, & Republicarum consistere soleat.*
4 *Quare antiquitus non appellarentur regalia.*
5 *De causa ordinationis* text. in c. unic. *quæ sint regalia.*
6 *Recensentur regalia contenta in dicto textu.*
7 *Quod non omnia in eo recenseantur.*
8 *Alia pertinent ad principem magis, quam recensita, & quæ sint.*
9 *Pertinent ad Principem, non autem ad Barones, & subditas Civitates.*
10 *Regalia penes privatum desinunt esse regalia.*
11 *An, & quando sola possessio, sine titulo in his sufficiat.*
12 *Qualis ordo in hoc teneatur, &c.*

II.

13 *De differentia inter officia venalia, & officia ad justitiam ministrandam.*
14 *Officiorum venalium sunt capaces etiam infantes, & mulieres, & quando secus.*
15 *Quod ista officia sint antiqua in jure explicata sub nomine militiarum.*
16 *In hac materia officiorum non datur certa regula, & quare, quodque agatur solum de illis Cameræ Romanæ.*
17 *Officia sunt de regalibus, & non possunt obtineri nisi ex concessione Papæ.*
18 *Sunt regulariter vacabilia per mortem naturalem, vel civilem, & præsertim per Cardinalitiam dignitatem.*
19 *Non sunt in commercio, sine assensu Papæ.*
20 *Est in commercio commoditas emolumentorum, & quid hæc importet.*
21 *Habentes assensum Papæ, vel reservationem decreti, vincunt eos, qui non habeant.*
22 *Hic assensus denegari non solet, nec debet, & quando denegari possit.*
23 *An in resignatione officiorum habeat locum regula de infirmis resignantibus.*
24 *Assensus, vel licentia in obligatione non præjudicat pro casu vacationis.*
25 *De diversis speciebus reservationis decreti, earumque diversis effectibus.*
26 *Quale jus habeant super officiis creditores non habentes reservationem decreti.*
27 *De pluribus quæstionibus inter creditores officialis super validitate, vel operatione reservationis decreti.*
28 *De imputatione erogati in emptionem officii in legitimam.*
29 *De donatione pretii ut supra erogati.*
30 *De præventiva, vel abusiva concessione officii adhuc non vocati.*
31 *De oneribus, quæ officio incumbunt, &c.*

III.

32 *De origine, vel introductione locorum montium in quo consistant.*
33 *De aliis rerum vocabulis.*
34 *De qua specie locorum montium agatur.*
35 *Sunt jura regalia.*
36 *Dantur etiam loca montium non Cameralia, & non regalia.*
37 *De duplici eorum pretio intrinseco, & extrinseco.*
38 *Non sunt in privato commercio, sine auctoritate officialis ad id deputati.*